

בטאון לתורה וחסידות מבי מדרשא דקהילות חסידי בראד • תמוז תשפ"ג • גליון ב'

מעשה חושב

וויליאמסבורג • בית שמש • עיה"ק צפת תובכ"א

כרתי ופליתי

דא"ח צאת
כ"ק ערן אדמו"ר שליט"א

לשם שבו ואחלמה

עאצר צאת הגה"צ רבי יחיאל
יהושע שיינפלד שליט"א
רב דקהילות חסידי בראד בארה"ק

נופר

עאצר בעניין השעש בחלקו

שפה

עאצר בעניין הן עם כלביא יקום

שהם

עאצר בעניין ספק דאו' לחוצרא

ספיר

עובדות נראות הוד על כ"ק
ערן אדמו"ר רבי הערשעלע
זידיטשובער זיע"א



ברקת

'מה טובו אוהליך יעקב משכנותיך ישראל'

לאחר הוצאת הגליון הראשון אשר בו נכתב על רביה"ק רבי יחיאל מיכל מבראד זיע"א, הובא לדיעת חברי המכון כי רביה"ק רבי יחיאל מיכל זיע"א היה קרוי ע"ש זקנו בנו של הרה"ק עטרת צבי מזידיטשוב זיע"א אשר היה בן יחיד לאביו הק', וקרא לו אביו 'יחיאל מיכל' ע"ש רביה"ק המגיד מזלאטשוב זיע"א (הוא היה חותנו של הרה"ק רבי יוסף הכהן רפפורט זצוק"ל מסקאליא מוציא כתבי מרן העטרת צבי זיע"א, חותנו של הרה"ק רבי יצחק פלאם זצוק"ל מאלעסק חותנו של רביה"ק רבי לוי משה יהודא מראדוויל-בראד זצ"ל אבי רביה"ק רבי יחיאל מיכל מבראד זיע"א)

והדבר מפליא כמה חיבב הרה"ק העטרת צבי - אשר יומא דהלולא דיליה חל בחודש זה - את שמו של רביה"ק המגיד מזלאטשוב זיע"א.



ב"ה זכינו שבתי כנסיות ובתי מדרשות דקהל עדתנו עומדים כהמשך לעבודתם הקדושה של רבוה"ק למעלה בקודש זיע"א, אשר כולם מכוח אותו צדיק רבינו המגיד הקדוש מזלאטשוב זיע"א. רבותינו זצ"ל המשיכו את בית מדרשו בבבל, ומכוחם אנו חיים עד היום תחת הנהגת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א.

תפילתנו וברכתנו: יהי רצון שנזכה להמשיך דרכם ולקבל פני משיח צדקנו ומלכנו בראשנו אמן.

בברכת התורה

מערכת 'מעשה חושב'



"אמר רבי יוחנן: מברכתו של אותו רשע אתה למד מה היה בלבו, ביקש לומר שלא יהו להם בתי כנסיות ובתי מדרשות - מה טבו

אהליך יעקב, לא תשרה שכינה עליהם - ומשכנתיך ישראל וכו', אמר רבי אבא בר כהנא: כולם חזרו לקללה, **חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות**" [סנהדרין ק"ה ע"ב]

ואכן, כלל ישראל מאז עד עתה, עבר רדיפות רבות וסכנות שונות, אך ברכה זו של בתי כנסיות ובתי מדרשות אשר בהן תשרה השכינה, היא זו אשר עומדת לו לעולם ועד, כאשר כלל ישראל ממשיך לעמול על התורה ועל העבודה, ולהמשיך לגדל את דורות ההמשך עדי ביאת גואל צדק.

בתי כנסיות ובתי מדרשות אלו, הן הדבר היחיד שנשאר לפלטה ולא נהפך לקללה כמבואר בגמרא שם. יתכן שהביאור בזה הוא, כי בתי כנסיות ובתי מדרשות הן המקום אשר בו ממשיכים בקודש את דרכי האבות, וכמאמר חז"ל (מגילה כ"ט). "עתידין בתי כנסיות ובתי מדרשות שבבבל שיקבעו בארץ ישראל", הוי אומר, שאותם בתי כנסיות ובתי מדרשות אשר בהם עסקו אבותינו ורבותינו הק' בתורה ובעבודת ה', הם אלו שיקבעו באר"י.



אולם ענין של תורתו אמת אינו מובן, שבפשטות כלל לא מצאנו שחלק על התורה שהוא מן השמים, ועוד מה ענין והן בדאין, הרי דבר זה ממילא נשמע, שאם משה אמת אז ממילא ברור שהן בדאין.

ג.

וביאור העניין, הוא עפ"י יסוד גדול מאוד, בחילוק נבואת כל הנביאים לנבואת משה רבינו עליו השלום, (ע"י באריכות בספר 'מעשה חושב' ח"ג דרוש העקידה ענף א') וכבר ביאר האברבנאלי (בהקדמתו לספר 'ירמיהו'), חילוק הלשונות שמצאנו בין נביא לנביא, אע"פ שכולם מפי השכינה נתנבאו, אין זה אלא משום שראו מראה, ופירשוה במילתם, משא"כ משה רבינו שקבל את נבואתו מפי הקב"ה מילה במילה, וכדברי חז"ל (מדרש הגדול במדבר פרשת מטות פרק ל' פסוק ב'), "נתנבאו הנביאים בכה אמר, מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה הדבר", ומבואר שנבואת משה אין בזה שום נטייה לאחד הצדדים, אלא הוא בדיוק דברי הקב"ה ואינו לשונו כלל.

וכלשונו הזהב של הרמב"ם (פ"ז מהלכות יסודי התורה ה"ו) "כל הנביאים על ידי מלאך, לפיכך רואים מה שהם רואים במשל וחידה, משה רבינו לא על ידי מלאך שנאמר פה אל פה אדבר בו, ונאמר ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, ונאמר ותמונת ה' יביט כלומר שאין שם משל אלא רואה הדבר על בוריו בלא חידה ובלא משל, הוא שהתורה מעידה עליו במראה ולא בחידות שאינו מתנבא בחידה אלא במראה שרואה הדבר על בוריו".

וזהו יסוד הדבר שנבואת משה רבינו נאמרה מילה במילה מפי הקב"ה, משא"כ שאר הנביאים היו צריכים לתרגם המראה בלשונם על ידי אדם, וזהו מה שאמרו בגמ' (יבמות מ"ט ע"ב) "כל הנביאים נסתכלו באספקלריא שאינה

הנה מבואר שנתן משה רבינו את ההכרעה בכל חומר הדין, שאם ימותו כולם אפי' ברגע אחד כאחד לא יוכרע הוויכוח, אלא אני מודה לו שבדין הוא חולק עלי, ולא שום ראייה הוא, ולכאורה תמוה כל המשא ומתן הזה למה אם ימותו כולם ברגע אחד, בלא בריאה חדשה שיברא ה', אז יאמר משה שדברי קרח אמתיים לגמרי, 'ובדין הוא חולק עלי', הרי ראה ראינו שכל החולקים על משה מתו וביותר שבבת אחת מתו, ומה שייך לומר אחר וודאות כזאת שראינו שכל החולק על דברי משה רבינו ע"ה מת, איך אפשר לומר שיש עדיין לקרח טענה, וביותר תמוהים הדברים בפ"י רש"י לא רק ש'בדין הוא חולק עלי אלא "אני הכל עשיתי מדעתי", שאם אכן כך שיעשה הכל מדעתי, למה ימותו כלל החולקים עליו.

ב.

וענין המחלוקת יובן, עפ"י דברי המדרש תנחומא (בובר פרשת קרח סימן ד') "א"ל קרח למשה רבינו, משה טלית שכולה תכלת, מהו שתהא פטורה מן הציצית, א"ל משה חייבת בציצית, א"ל קרח טלית שכולה תכלת אינה פוטרת עצמה, וארבעה חוטין פוטרין אותה, בית שמלא ספרים, מהו שיהא פטור מן המזוזה, א"ל חייב במזוזה, א"ל כל התורה כולה רע"ה פרשיות יש בה, ואינן פוטרות את הבית, ושתי פרשיות שבמזוזה פוטרות את הבית, א"ל דברים אלו לא נצטוו עליהם, אלא מלבך את בודאם", ואינו מובן וכי לא ידע קרח שמשא שליח ונביא השי"ת שטען שמליבו הוא בודה דברים אלו, ואם-כן מה הוא השקלא וטריא הכא.

ובאגדתא דרבה בר בר חנה, (בבא בתרא ע"ד ע"א) מסופר שהישמעלי לקח את רבה בר בר חנה, והראה לו מקום בליעת קרח ועדתו, ושמע שאומרים "משה ותורתו אמת והן בדאין", וצ"ב מילא שדברי משה אמת ברור שהודה למשה,

תכלת, ובעברם בין ההמון ולפשר שאלתם מה הוא המלבוש החדש, היו משיבים בטוב טעם שטלית שכולו מתכלת עדיף והוא הרבה יותר מהודר מכמה ציציות בקצות הבגד, ודבר זה הכניסו לגמרי בתוך דעה חדשה זו של קרח, ושוב לא היה יכול להתחרט ולומר שטעה, ועל כן אחר כך כשאמר משה רבינו שטלית זו פסולה בלא ציצית, כבר נכנס לדעת קרח שדבר זה אינו מסתבר, וממילא נכלל בעדת קרח עד בליעתו בעומק האדמה.

וזהו מה שיסד לנו בעל המחלוקת הראשון, ועד היום הולכים תלמדי המחלוקת בדרכיו אלו, באמרם שכל אחד צריך להשקיע ולהכריז על שיטתו, בדרך זו או האחרת, וממילא אחר כך כבר אינו יכול ואינו מסוגל לשנות דעתו ולומר טעיתי, ומוסר השכל ויסוד גדול הוא לכל אחד, שבכל מחלוקות או ב' דעות לא לקחת צד, וכטענת אשתו של און בן פלת, כדי שיוכל לראות הדבר בברור, בלא סמיות עיניים מהשוחד הנ"ל.



הזכרת יעקב אבינו בפרשת קרח בדברי רש"י

עוד נאמר (פרק ט"ז פסוק א') "ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי", וברש"י "ולא הזכיר בן יעקב, שבקש רחמים על עצמו שלא ייזכר שמו על מחלוקתם, שנאמר (בראשית פרק מ"ט פסוק ו') ובקהלם אל תחד כבודי"

ותמוה הוא, שהרי יעקב ביקש רחמים שלא ייזכר שמו ועל כן הצניעו הכתוב, ומדוע בא רש"י ופרסמו לכל ואפי' ל'בן חמש למקרא. וביותר קשה, וכי אין יודע כל דרדקי שלוי



היכר שאנו שייכים להקב"ה, אך את פרטי המצווה - האם ההיכר הוא בקצוות הבגד או בכולו - בדה משה מליבו, דהיינו שרק את כללות העניין ציווה הקב"ה, וכן לגבי מזוזה, בוודאי שבית צריך היכר, אך פרטי המצווה כיצד לקיים זאת - אם ההיכר הוא בדלת או בזה שהוא מלא ספרים - זה לא בא מרצונו הפשוט של הקב"ה. והיינו שאמר שאת הכלל וודאי שמע מפי הקב"ה, אך הפרטים בדה מלבו, וכל זה טען כדי שיוכל קרח לבוא לטענתו המרכזית, שזה שמשה רבינו מלך ודווקא שאהרון כהן גדול, זה בא מרצונו, שאמר לו הקב"ה שיעשה כהן גדול והוא מרצונו הכתיר את אהרן, והסכים הקב"ה על ידו אך הרצון לכך התחיל מדעתו של משה.

וזהו ערעור בעיקרי האמונה, שאנו מאמינים שמשה אמת וכדברי חז"ל (זוה"ק פנחס רל"ב) שאצל משה רבינו היה 'שכינה מדברת מתוך גרונו', ומה זאת אומרת, ומה התועלת שיש בזה, שהקב"ה השתמש במיתרי קולו של משה, באופן שישמע מהם הדיבור לכלל ישראל, וע"כ שלא היה למשה רבינו כלל בחירה מה לדבר, שאם לאו היה יכולים לומר שהוסיף מדיליה, ח"ו, (כמבואר בספרי 'מעשה חשב' באריכות), אלא שהשתמש השי"ת ב'גרונו' ליציאת הדברים לבני ישראל, וודאי שרצונו של משה רבינו אין לו חלק כלל בתורותינו הקד', וע"כ שלא היה לו בחירה בזה, והוא עניין מה שאנו מאמנים, "שזאת התורה המסורה עתה בידינו היא ה**נתונה** למשה רבינו ע"ה", ולמשה אין שום חלק כלל וכלל בדבר, אלא היא **נתונה** לו וכך קיבלנוה.

ה

וע"כ אמר לו משה רבינו, "בזאת תדעון כי ה' שִׁלְחָנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה, כִּי־לֹא מִלְּבָבִי, שְׂכַדִּי שִׁיתְּבַר שְׂאִין בְּכָל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה שִׁוּם חֵלֶק מִמֶּנּוּ, אֲלֵא הִכָּל מִפִּי רְצוֹנוֹ הַפְּשׁוּט שֶׁל הַקָּב"ה, "אִם־כְּמוֹת כָּל־הָאֲדָם יִמְתָּן אֵלֶּה,

מאירה, משה רבינו נסתכל באספקלריא המאירה", והיינו שבכל הנביאים עבר הדיבור דרך תרגומם, ובמשה רבינו היו הדברים בצורה ישירה וברורה, ללא אמצעי. וגלל זה אין נביא יכול להוסיף או לגרוע מתורותינו הקדושה (יומא פ' ע"א) רק הוראת שעה.

ד

ועניין זה הוא יסוד כפירת הרפורמים, שאפי' שמודים במעמד הר סיני, אבל לשיי' הכוזבות הם אומרים שמשה רבינו היה נשפע תחת השפעת נביאות אלוקית, ר"ל מהאי דעתא, והתורה והמצוות הם בבחינת יסודות כלליות ח"ו, ולמשל שציווה הקב"ה את משה בשמירת השבת, דהיינו שלדעתם הבין זאת מדעתו, והיינו שלדעתם יסוד השבת הוא יום מנוחה לאומי, והיות וראה משה את עמו במדבר, ועבודה גדולה הייתה אז להדליק האש, ע"כ לדעתם השקרית אמר זאת מדעתו שישבתו מן האש בשבת, לעומת זה היום בזמננו שהוא דבר קל ואינו מלאכה להדליק אש, ע"כ ח"ו אינו בתורת עבודה, ולהדליק אש בשבת לא סותר את דברי הבורא שציווה על מנוחה, אך אצלנו יסוד היסודות של הדת הוא, שלא הוסיף משה מעצמו כלום, אלא ששמע משה מפי הקב"ה כל דיבור ודיבור, ואיסור העברת אש בשבת כפשוטו הוא וברור שנאסר לעולם.

וזה היה טענת קרח, שבוודאי ידע והאמין שמשה נביא השם, הלא הוא היה במעמד הר סיני, שכל ענין המעמד היה שיאמנו בנבואת משה רבינו, וכדברי הכתוב (שמות פרק י"ט פסוק ט') "וַיֹּאמֶר יְקֹנֶן אֶל־מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנֹכִי בְּאֵי אֵלֶיךָ בְּעֵב הָעֲנָן בְּעָבוּר יִשְׁמַע הָעָם בְּדַבְרֵי עֲמֹךָ וְגַם־בְּדַבְרֵי עֲמֹךָ יִשְׁמְעוּ לְעוֹלָם", (שם, פסוק י"ט), "מִשֶּׁה יְדַבֵּר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל" אלא כדי לאמת טענתו נגד כהונתו של אהרון טען שנבואת משה הוא כשאר נביאים, שמפרשים המראה מלבם, וכדי לבסס את טענותיו, אמר שוודאי שטלית צריכה

הוא בנו של יעקב, ומה הועילה הסתרת שמו בכתוב. ועוד יש לדקדק בדברי רש"י שכתב ביקש רחמים על **עצמו**, היה לו לומר ביקש רחמים שלא ייזכר שמו, שלכאורה מילת 'עצמו' מיותרת.

ויובן בהקדים ביאור תיבת **ויקח**, שלכאורה קשה מהו 'לקח', ופי' באור החיים הק' (שם, עיי"ש באריכות הדברים ע"ד הסוד), שלקח עמו את זכות אבותיו. ולכאורה כל עניין זכות אבות צ"ב, מהו שמקבל הבן זכות מאבותיו, הרי הוא לא עשה שום מעשה טוב בכך שהוא צאצא לאותם צדיקים מצוקי ארץ, וכן להיפך ח"ו, שמצאנו שמענישים את האבות על מעשה הבנים, ומשמע מזה שיש להם חלק בחטא הבנים, וכמו שמצאנו לגבי יהושע כהן גדול, בזכריה (פרק ג' פסוק ד'), "הִסִּירוּ הַבְּגָדִים הַצְּאִים מֵעַלְיוֹ [מעל יהושע כהן גדול] וַיֹּאמֶר אֱלֹהֵי יְרֵאָה הָעֵבֶרְתִּי מֵעַלְיָךְ עֹנֶךָ וְהִלַּבֵּשׁ אֶתְךָ מַחְלָצוֹת", וביאר האבן עזרא (שם), מה הם 'הבגדים הצאים': "יש אומרים כי הבגדים הצואים אחד מבני בניו היה כו', וזה העוון אינו על יהושע כי לא היה זה בימיו", מבואר שנחשב ליהושע אחר פטירתו, כעין שיש עליו בגדים מלכלוכים, כיון שאחד מיוצא חלציו יצא לתרבות רעה.

וכן מצאנו בשמואל (א' פרק י"ב פסוק ז'), "וַיַּעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאִשְׁפֹּטָה אֶתְכֶם לְפָנַי ה' אֶת כָּל־צִדְקוֹת ה' אֲשֶׁר־עָשָׂה אֶתְכֶם וְאֶת־אֲבוֹתֵיכֶם", ובגמ' (יבמות ס"ג ע"ב), אמרינן על פסוק זה, "והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם, אמר רבה בר שמואל זו חטוטי שכבי", היינו שמחטטים המתים בעוון החיים, ולכאורה צ"ב מה חטאו המתים שנענשים בעוון החיים.

ואפשר לבאר עניין מורשת אבות,

מעצמי כלום, אלא שכל מציאות משה רבינו אינה אלא כחוזר אחר הקורא.

ולפי זה מובן הצורך שהיה במחלוקת זו לילך בכל חומר הדין. שזהו כבוד שמים, שזהו 'יסוד הדת' הדבר הזה שהתורה כולה מסורה בידינו ללא שום התערבות, ולא רצה שח"ו ישתרש ספק כזה בכלל ישראל, ועכשיו יובן מה שבלועי קרח אומרים 'משה אמת ותורתו אמת', כי זו הייתה הנקודה שעל זה בא לחלוק, ואומרים עוד והן **בדאין** ולהוסיף הוא בא, שלכאורה קשה איך שייך במציאות שאנשים שהיה במעמד הר סיני במתן תורה, שעליו נאמר 'וגם-בָּךְ יֶאֱמִינוּ לְעוֹלָם', יטענו טענה כזאת (כנ"ל) וזה אך ורק משום שהן בדאין, שהם משוחזדים בלבם שרוצים לחלוק על הכהונה והבכורה, וזה הוציאם מהעולם, כדברי ח"זל (אבות פרק ד' מתני' כ"א) "הקנאה והתאוה והכבוד מוצאים את האדם מן העולם".

וּפְקֹדֶת כָּל־הָאָדָם יִפְקֹד עֲלֵיהֶם, לא ה' שְׁלֹחֲנֵי, והיינו שאפ"י ימותו כולם כאחד, לא די בזה, שהרי קרח הודה שמה רבינו מקושר לקב"ה ופלמיה דיליה, ועל כן הסכים הקב"ה ע"י במה שרצה, ולכן וודאי שיכול להיות שיעניש הקב"ה על מי שחולק על משה, ועל כן אמר שאם כולם ימותו לא ה' שלחני, וביאר רש"י 'אני עשיתי הכל מדעתי ובדין הוא חולק עלי' שיש חלקים שמדעתי.

אך "אם בְּרִיאָה [וברש"י **חדשה**] יִבְרָא ה' וּפְצָתָהּ הָאֲדָמָה אֶת־פִּיהָ וּבִלְעָה אֶת־הָאֶת־כָּל־אֲשֶׁר לָהֶם וַיִּרְדּוּ חַיִּים שְׂאֵלָה" זהו תשובת משה רבינו, כי אם יברא ה' בריאה חדשה, הרי חידוש כבריאת יש מאין אינו בא ממערכת השמים, רק מרצונו הפשוט, ועל כן באופן זה "וַיִּדְעֶתֶם כִּי נֶאֱצַו הָאֱנָשִׁים הָאֵלֶּה אֶת ה'", ופ"י רש"י "וידעתם כי נאצו הם את ה', **ואני מפי הגבורה אמרתי**". והיינו שזאת ההוכחה ברורה שלא הוספתי ואין בו

על פי דברי המחקרים וחכמי הטבע, שנתחדש להם שכל אדם מורכב באופן גשמי מכמה סוגי יסודות (dna בלע"ז), ואת יסודות אלו הוא יורש בפועל כל יסוד מאחד מאבותיו - כל הדורות שלמעלה ממנו זקנו וזקן זקנו וכו' - ולדוגמא, שינוי שנוצר בין אחים הנולדים מאותו אב ואם, הם מחמת שינוי המיזוג בין היסודות, שיש שירש מאחד מאבותיו, והשני אינו יורש כלל מאותו סב אלא מאבותיו האחרים, (ומבואר באריכות בספרי "מעשה חושב", והרבה עומקים נתבארו ונתחווירו שם ע"פ יסוד זה), ולפי זה מובן שזכות אבות הוא מחמת שבפועל ממש יש לו בגופו חלק מאותו אב, וע"כ יש בו אף הזכיות שהיה לאותו אחד בשלימות ציורו, וכן ח"ו להיפך כשחטא הצאצא אם החלק הזה גם חטא, כל כללות אותו אדם השלם צריך להיענש, ודו"ק.

וזהו מה שהתפלל יעקב אבינו, שאותו חלק שיש בקרח שמעורר אותו לקנאה ומחלוקת, לא יגיע מכוחו, וזהו מה שפ"י רש"י "שבקש רחמים על עצמו שלא ייזכר", היינו שהוא עצמו לא יהיה שייך לפגם הזה וממילא חלק זה לא יהיה ממנו גופא, ולפ"י מבואר שפיר, למה כתב רש"י שהוא שלי בן יעקב ולא הצניעו, שאין חסרון כלל במה שנדע שלי הוא בן יעקב, אלא שלא רצה יעקב שאותו מחלוקת יהיה מחלקו, ולא כתבה התורה יחוס קרח ליעקב משום שבאותו מקום וחלק של המחלוקת באמת לא היה בן יעקב אבינו, וזהו 'ויקח קרח', שלקח זכות אבות והם חלק יצהר, וחלק קהת, וחלק לוי, אך לא של יעקב שעל זה עצמו ביקש רחמים, ובדברי הימים (א' פרק ו' פסוק כ"ב - כ"ג) הרי הוא מתייחס ליעקב, שהרי בוודאי בכלליות היה מצאצאיו של יעקב אבינו.



נבואת בלעם לגבי ברכת ישראל, כעין נבואת משה רבינו

ועוד צ"ב, מה כל כך מבהיל בקללת בלעם, שמנע ממנו הקב"ה לקלל, אם ברצות השי"ת שכלל ישראל היו בכלל ברכה, מה חסרון הוא שבלעם יקלל, דבריו לא יעלו ולא יורידו.

עוד מצאנו, אחר הבקשה החוזרת ונשנית מצד שרי מואב ומדין, מורה לו הקב"ה לבלעם בחלום הלילה, שיכול לילך עמהם, אולם מצווה אותו הקב"ה, (בלק פרק כ"ב פסוק כ') "וְאָךְ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־אֲדַבֵּר אֵלֶיךָ אַתּוֹ תַעֲשֶׂה", וצ"ב שדרך הלשון הוא לומר אשר אדבר אליך אותו **תדבר**, ומה עניין לשון **תעשה** לכאן, וכן בסוף כאשר כבר בא למואב, ואומר לבלק שכל ביאתו לבטלה הוא, גם כן

1.

רבו התמיהות בפרשה זו, ונבארם, ואח"כ נפרט אותם אחת לאחת, עפ"י היסוד הנ"ל בעניין נביאות משה רבינו ע"ה, בגמ' ברכות (י"ב ע"ב) "אמר רבי אבהו בן זוטרת אמר רבי יהודה בר זבידא, בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע, ומפני מה לא קבעוה משום טורח צבור", ולפלא הוא מה החשיבות שיש בפרשת בלק עד כדי כך שרצו לקבוע בקרי"ש, ובסנהדרין (ק"ה ע"ב) "אמר רבי אבא בר כהנא, כולם [ברכות בלעם] חזרו לקללה, חוץ מבתי כנסיות ומבתי מדרשות [מה טובו]" וצ"ל מה כוונה נהפך לקללה ומה שונה מה טובו שלא, וצ"ב.



בפי אתו אשמר לדבר.

ובסוף דבריו נשתנה צורת נביאת בלעם, כמו שנאמר (פרק כ"ד פסוק א' - ג') "וַיִּרְא בְּלָעַם כִּי טוֹב בְּעֵינַי יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת-יִשְׂרָאֵל", ואז ברך את ברכת מה טובו, שעליו נאמר כולן חזרו לקללה חוץ מברכה זאת (כנ"ל).

ז.

והעניין, הנה מפורסמים הם דברי חז"ל ב'ספרי' (פרשת וזאת הברכה שני"ז), "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה, בישראל לא קם אבל באומות העולם קם, ואיזה זה, זה בלעם בן בעור", וצריך להבין מה הוא עניין נבואת משהי שבלעם דמה לזה.

והנה לפי מה שנתבאר למעלה, (פרי קרח, בביאור חטאו של קרח), דברי חז"ל (זוה"ק פנחס רל"ב) שאצל משה רבינו היה 'שכינה מדברת מתוך גרונו', ומה הכוונה בזה, ומה המליצה בזה, אלא להשמיעני הוא בא שהקב"ה כביכול השתמש במיתרי קולו של משה, באופן שישמע מהם הדיבור לכלל ישראל, וע"כ שלא היה למשה רבינו כלל בחירה מה לדבר, (כמבואר בספרי 'מעשה חשב', שאם היה לו בחירה בזה היה שייך לומר שמה הוסיף מדיליה, ח"ו), אלא שהשתמש השי"ת בגרונו לציאת הדברים לבני ישראל, משא"כ אצל כל שאר הנביאים פירשו המראה כפי שנתרגם בלבם, וגם השתמשו בקולם שלהם עצמם, (עי' רמב"ם יסודי התורה פ"ז ה"ו).

ח.

וזוהו פי' הפרשה כולה, שבתחילה כשבאו זקני מואב ומדין לקרוא לבלעם בפעם הראשונה, אמר להם שילינו אתו בלילה, ובאותו לילה נגלה אליו הקב"ה, ואמר לו (שם, פסוק י"ב) "לא תִלְךָ עִמָּהֶם לֹא תֵאָר אֶת-הָעַם כִּי בְרוּךְ הוּא", והיינו שאין לו סיבה ללכת, ובפעם השנייה כשבאו שרי מואב לקרוא לבלעם שוב נגלה אליו הקב"ה בחלום ואמר לו "שם, פסוק כ') "וַיֹּאֶר אֶת-הַדָּבָר אֲשֶׁר-אָדָּבַר אֵלַיךְ אֹתוֹ"

וזוהו יסוד הדבר
 שנבואת משה
 רבינו נאמרה
 מילה במילה מפי
 הקב"ה, משא"כ
 שאר הנביאים היו
 צריכים לתרגם
 המראה בלשונם
 על ידי אדם, וזהו
 מה שאמרו בגמ'
 (יבמות מ"ט ע"ב) "כל
 הנביאים נסתכלו
 באספקלדיא
 שאינה
 מאידה, משה
 רבינו נסתכל
 באספקלדיא
 המאידה", והיינו
 שבכל הנביאים
 עבר הדיבור
 דרך תרגומם,
 ובמשה רבינו היו
 הדברים בצורה
 ישירה וברורה,
 ללא אמצעי.
 וגלל זה אין נביא
 יכול להוסיף או
 לגרוע מתורותינו
 הקדושה (יומא פ'
 ע"א) רק הוראת
 שעה.

אומר כלשון הזה, (פרק כ"ג פסוק כ"ו) וַיֵּעַן בְּלָעַם וַיֹּאמֶר אֶל-בְּלָק הֲלֹא דִבַּרְתִּי אֵלַיךְ לֵאמֹר כָּל אֲשֶׁר-יְדַבֵּר יְהוָה אֹתוֹ אֶעֱשֶׂה, וכן כאן צ"ב שאינו אומר אותו אדבר.

ובהמשך, כשיוצא בלעם לדרכו, בא מלאך ה' לעמוד לו בדרך, ושם (פסוק כ"ח), "וַיִּפְתַּח יְהוָה אֶת-פִּי הָאֲתוֹן וַתֹּאמֶר לְבָלָעַם מִה-עֲשִׂיתִי לָךְ כִּי הִפִּיתִי זֶה שְׁלֹשׁ רְגָלַיִם", וצ"ע ומה היה העניין לעשות נס גדול כזה שבהמה תהפוך ל'מדברי', והרי ידוע דלא עביד הקב"ה ניסא למגנא, (זוה"ק מקץ ר"א ע"ב), וממילא קשה מה היה חסר דיבור האתון, ומה התועלת בכל החיזיון הזה שסיפר לנו הכתוב, מה מקרא זה מלמדינו.

וברש"י, (שם, פסוק כ"ג) "ותרא האתון והוא לא ראה, שנתן הקדוש ברוך הוא רשות לבהמה לראות יותר מן האדם, ש[אדם] מתוך שיש בו דעת תיטרף דעתו כשיראה מזיקין", וראשית צריך להבין מה ראה רש"י לבאר כאן החילוק בין אדם לבהמה בראיית המזיקים, וביותר שבנדון דידן לכאורה הוא דבר והיפכו, שהרי כל מה שידוע לנו שאדם יש לו דעת מפני שהוא 'מדברי', וכאן הרי גם הבהמה הייתה 'מדברת' וא"כ מוכח שדעת הייתה בה, ואם ראתה את המזיקים איך לא נטרף דעתה [של האתון], והיינו שקשה דברי רש"י מיניה וביה, שאם העניין שאדם אינו רואה מפני שיש בו דעת, גם אתונו של בלעם לא היה לה לראות.

ובהמשך, כשנפגש בלק עם בלעם, (שם, פסוק ל"ח) "וַיֹּאמֶר בְּלָעַם אֶל-בְּלָק הֲנִיָּה בָאתִי אֵלַיךְ עֲתָה הֲיִכַל אוֹכַל דָּבָר מֵאוֹמָה הַדָּבָר אֲשֶׁר יִשִּׂים אֱלֹהִים בְּפִי אֹתוֹ אֲדַבֵּר", וקשה מה הפיי שאינו יכול לדבר, היה לו לומר שאינו רוצה לדבר, או אני מפחד לדבר באופן אחר מצווי הקב"ה, מהו היכל אוכל, שפיי שאינו יכול, ואכן כך היה כמסופר בהמשך בתורה, (פרק כ"ג פסוק ה'), "וַיִּשֶׂם יְהוָה דָּבָר בְּפִי בְּלָעַם, וְעוֹד שֵׁם, וַיֵּעַן וַיֹּאמֶר הֲלֹא אֶת אֲשֶׁר יִשִּׂים יְהוָה"



אוּכַל דְּבַר מְאוּמָה” כבר אין לי אפי' בחירה, אלא על כרחך **”הַדְּבַר אֲשֶׁר יִשִּׁים אֱלֹהִים בְּפִי אֶתְּוֹ אֲדַבֵּר”**, אומר לו בלעם לבלק לא שאיני רוצה, אלא שאיני יכול, וזה משום שנאבד ממנו כוח הבחירה, שהוא לא עשה כלום בכל משך הברכות, אלא שכינה מדברת מגרוננו, וזה אשר ישים אלהים בפי אותו אדבר, וכשטען לו בלק מה עשית לקוב אויבי לקחתך ואתה מברכם, ענה לו בלעם מה אעשה **”הֲלֹא דִּבַּרְתִּי אֵלֶיךָ לֵאמֹר כֹּל אֲשֶׁר-יְדַבֵּר יְהוָה אֵתְּוֹ אֶעֱשֶׂה”**, והיינו שאני אפי' לא מדבר ואין לי מה לעשות.

ט.

ובפעם השלישית כתי' **”וַתְּהִי עֲלָיו רוּחַ אֱלֹהִים”**, ולא התנבא במדרגת נבואה של משה רבינו, אלא היה כנביא רגיל שהוא כבר מערב את לבו ודבריו באמצע, כמו שמצאנו בגמ' (מגילה י"ד ע"ב), בביאור למה הלך 'המלך יאשיה' לשאול את 'חולדה' בנבואה ולא הלך אל 'ירמיהו הנביא' 'ויאשיה גופיה, היכי שביק ירמיה ומשדר לגבה? אמרי דבי רבי שילא: מפני שהנשים רחמניות הן', ולכאורה תמוה מה שייך רחמנות נשים לגבי נבואה מהשמים, אלא על כרחך שיש נפק"מ ביד מי נתגלה הנבואה, וזה מה שאומר **”וַיִּרְא בְּלָעָם כִּי טוֹב בְּעֵינָי יְהוָה לְבָרֶךְ אֶת-יִשְׂרָאֵל”**, וע"כ הוסיף נבואה שלא במדרגת נבואת משה רבינו, וא"כ יש חשש שיהפך לקללה ח"ו, מה עשה הקב"ה לכלל ישראל שידבר מעניין 'אוהלי' כלל ישראל, שהם בתי כנסיות ובתי מדרשות, (ספורנו, שם), וכידוע מהבעש"ט הק', (בעש"ט עה"ת בראשית י"א), שע"י דיבורי תורה ותפילה יכולים להפך האותיות, ולתת להם חיות חדש, ובפרט בפרשה זו שנכתבה בתורה ממילא דיבורי תורה הם, וכך אנו ע"י תורותינו ותפילותינו יכולים להפכו ולעלותו, ואין לחוש לצורה שבו פירש בלעם את מראה הנבואה, עד כדי כך שאפי' כשנהפך הברכות אנו ע"י דיבורי תורה ותפילה מחזירים אותו לברכה.

וזה המעלה הגדולה של ברכת בלעם, שזיכה הקב"ה פעם אחת בלבד את בלעם להיות במדרגת נבואת משה רבינו, והפעם הזאת היה בעבור כלל ישראל כדי לברכם, ודברים אלו הם הם דברי הקב"ה דרך מיתרי קולו של בלעם לברך את ישראל, ולכן רצו לקבעו בקריאת שמע, (ברכות י"ב ע"ב) ואך ורק בגלל טירחא דציבורא לא קבעוה.

תְּעֹשֶׂה” והיינו שלגבי הדיבור אין לך בחירה כלל מה לומר אלא **”ואך את הדבר אשר אדבר אליך”** ופי' רש"י (שם) **”ואך - על כרחך את הדבר אשר אדבר אליך אותו תעשה”** ושם **”אם-לִקְרָא לְךָ בָּאוּ הָאֲנָשִׁים קוּם לְךָ אִתָּם”**, והיינו שאמר לו הקב"ה לבלעם ללכת או לא תלוי בבחירתך האישית, וכפי' רש"י **”אם לקרא לך - אם הקריאה שלך וסבור אתה ליטול עליה שכר, קום לך אתם”**, והיינו שנקודת הבחירה של בלעם נשאר בכך אם ילך לקבל ממון או לאו ובחר בלעם ברע ואמר בלבו כלפי עצם ההליכה וודאי שרוצה הוא בכך, לקבל שכר כבוד וממון רב, (ואף שזהו נגד רצונו ית' ע"י רש"י) ואולם כלפי הדיבור **”אמר שמא אפתנו ויתרצה”** (רש"י), וע"ז **”וַיַּחֲרֹאֲף אֱלֹהִים כִּי-הוֹלֵךְ הוּא”**, כי מתאוה לילך וסובר שיכול לשנות דעת קונו.

ואז, שלח לו הקב"ה מלאך, כדכתי' (שם, פסוק כ"ב) **”וַיִּתְּיָצֵב מִלְּאָךְ יְהוָה בְּדַרְךָ לְשֹׁטֵן לּוֹ”**, ופי' רש"י (שם) **”מלאך של רחמים היה, והיה רוצה למנעו מלחטוא”**, והיינו

שבא המלאך להסביר לבלעם מהו האופן שבו הולך להתנבא, (כנ"ל, כעין מעלת משה רבינו), וע"כ בא לבאר לו את אופן נבואת משה רבינו, שהוא לא ידע מדרגה זו כלל, שהרי מעולם לא היה נביא כמשה, וביאר לו שמדרגה זו של נבואה הוא, שאין למתנבא בחירה כלל, אלא ש'שכינה מדברת מגרוננו', שהקב"ה משתמש עם מיתרי קולו, והוא אינו ממוצע כלל וכלל.

וכמשל על כך הראה לו את דיבור האתון, שהמלאך השתמש במיתרי קולו של האתון, ולא שנהפך האתון ל'מדבר', וכדי להוכיח זאת מביא רש"י שלא נהפך ל'מדבר', מכך שאם היה נהפך ל'מדבר' דעת הייתה בו, ושוב לא היה יכול לראות את המלאך שהיה נטרף דעתו, והיינו שבכך סיפר לו הקב"ה

על צורת הדיבור שלו עצמו בנבואה זאת, שיהיה באופן שהש"י משתמש בגרוננו, וזה מה שאמר לו הקב"ה שאתה לא תדבר כלום, רק אני ידבר דרך מיתרי קולך, וזה מה שאמר לו הקב"ה אתה חושב ללכת שאולי ישתנה הנבואה, אל תטעה כי אתה לא תדבר כלום אלא אני ידבר דרכך, וממילא הליכתך לא יעלה ולא יוריד ולא יועיל כלל.

וזה מה שאמר לו בלעם לבלק, שלא יועיל כלום במה שרוצה לקלל, **”וַיֹּאמֶר בְּלָעָם אֶל-בְּלָק הֲנֵה-בְּאֵתִי אֵלֶיךָ עֲתָה הִנְלִי**

וכידוע
מהבעש"ט הק',
(בעש"ט עה"ת
בראשית י"א),
שע"י דיבורי
תורה ותפילה
יכולים להפך
האותיות, ולתת
להם חיות חדש,



הגאון הצדיק מורינו רבי יחיאל יהושע שיינפעלד שליט"א

רב דקהילות חסידי בראד בארה"ק

בעמ"ח ספרי 'אש החסידות'

עצתו העמוקה של בלעם הרשע והנס שנעשה עמנו להפיר מזימתו

ברכה ללא צמצום של דברי מוסר ויראה, ועל כן גבה דעתם של ישראל עד שבאו לחטוא בשיטים מחמת ריבוי אור האהבה.

וידוע שכלל ישראל יש להם שני שמות - יעקב וישראל.

השם 'יעקב' הוא מלשון 'י' עקב, היינו מדריגה תחתונה המתייחסת לפי מעשיהם של ישראל, שאם מתנהג כשורה ומקיים כל המוטל עליו לקיים - הרי הוא צדיק וחסיד וירא שמים, ואם חלילה אינו שומר כראוי את המוטל עליו - הרי הוא רשע וחוטא ח"ו.

אבל יש תואר נוסף, והוא השם 'ישראל', מלשון לי ראש, היינו המדריגה העליונה כפי שהיו ישראל בשעה שעלו ברצון הקדום לברוא את העולם בשביל ישראל, עוד לפני שנקבעו כל התורה והמצוות, משום שעלה לפניו ית' שעשועים מעצם קיומם של בניו האהובים ללא שייכות למעשיהם.

ומבאר המהר"ל (נצח ישראל פרק נז) שמשם רבינו ע"ה בירך את ישראל מצד פעולותיהם ומעשיהם, ועל כן הזכיר בדבריו תוכחה ומוסר, אבל בלעם התייחס רק אל השם 'ישראל' בלבד שהוא עצם נקודת איש יהודי ללא שייכות למעשיו, ומתוך כך חשבו שאהבה מקלקלת השורה והותרה הרצועה לעשות ככל העולה כל רוחם ח"ו, כי על כל פשעים תכסה אהבה וסברו שכיון שאהבתו של הקב"ה לישראל היא ללא תנאי לא יקבלו עונש על מעשיהם. וזאת היתה עומק עצתו של אותו מרושע, בלעם בן בעור, להחטיא את ישראל על ידי ריבוי אהבה (וראה עוד בענין זה בספר קול שמחה פר' דברים, אות א).

ומכאן, שכאשר מפליגים במידת אהבתו של הקב"ה לישראל אשר אוהב כל יהודי בכל מצב ומצב, יש להעמיד גם חומה בצורה של דברי תוכחה ומוסר מצד היראה, כי היהדות בנויה על שני התוארים - 'יעקב וישראל', בלי אפשרות להפריד ביניהם, וכן

עצת בלעם

ניתן לראות כמה עמקו מחשבותיו של בלעם הרשע, עד שמתוך מעשיו האחרונים - כשעלה בידו להחטיא את ישראל בבנות מואב, רואים את העצה העמוקה שהתהלך בה אותו טמא.

בלעם הרשע פנה לבלק ואמר לו 'לכה איעצך' שם נתן לו עצה להחטיא את ישראל בבנות מואב (סנהדרין קו.), וכמו שנאמר (במדבר לא, טז) 'הן הנה היו לבני ישראל בדבר בלעם'.

דהנה הקב"ה זועם כל יום רגע כמימריה, ולכאורה יש להתבונן הרי כל דבר נעשה רק לכבודו יתברך וא"כ איזו תועלת יש באותו זעם המתעורר בכל בוקר לתועלת הבריאה ולכבודו יתברך.

ומבואר בספה"ק (עי' שם משמואל, ליקוטים פר' בלק) שיש בזה תועלת גדולה, שהרי 'חסד ה' מלאה הארץ', ואם יש התפשטות החסד ואהבה בלי גבול, יכול להיווצר מכך אהבות זרות בעולם, והשפע מתפשט בלי סוף, ולכן מעמיד הקב"ה גבול על ידי תוקף הדין, ואין צריך יותר מרגע של זעם כדי לעשות מיזוג בין החסד והגבורה.

אבל באותם ימים שלא זעם ה' בימי בלעם, התגבר כח האהבה בעולם, ושם נטה בלעם הרשע לאחוז את ידו ולהפיל את ישראל על ידי ריבוי האהבה הזרה והנפולה וכך ונפלו ישראל בשיטים בעצתו של בלעם.

אהבה מקלקלת השורה

על דרך זה מובא בדברי חז"ל (ילקו"ש בלק רמז תשעא) שמשם רבינו ע"ה כאשר בירך את ישראל הכניס בהם גם דברי תוכחה ומוסר, כדי להשוות בין האהבה והיראה, שלא תזוח עליהם דעתם בראותם גודל חשיבותם. אבל בלעם הפליג בדברי

עצה להחטיא את ישראל בבנות מואב.

שהרי באותם ימים לא זעם ה', וא"כ אין לישראל את כח המעצור להתגבר נוכח נחשול תאוותיו, וממילא הם מסורים ביד תאוותיהם ח"ו.

לא זו בלבד, בלעם ביקש להרוויח שני דברים בבת אחת, להכשיל את ישראל גם במעשה שטים וגם בעון עבודה זרה.

מעשה שטים בא לפגום בגבול שהעמיד הקב"ה נגד ריבוי האהבה הזרה שלא תצא מחוץ לתחום המותר, ועל דרך זה הוא ג"כ איסור עבודה זרה, כי בשעת מתן תורה זכו ישראל לגילוי עצום שלא היה מעולם, כאשר עצם עצמותו יתברך שמו, נתגלה כביכול לישראל והעניק להם רשות ויכולת לעבדו ונעשה להם לאלקי"ם, כמאמר 'אנכי הוי"ה אלוקיך', אך תיכף לאחר מכן הגביל את ההתגלות שלא יוכלו לציירו בשום תמונה ופסל, ולא להחשיב את הגלגלים והמזלות ככח אלוקי - כמו שמרחיב כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א ביסוד זה בספרו "מעשה חושב" (ח"ב).

אך באותם ימים שלא זעם ה' ולא נתגלה בעולם כח הצמצום וההגבלה, יעץ בלעם ברוב רשעותו להכשיל את ישראל דייקא בשני דברים אלו שנתרופף עליהם הגבול באותה תקופה, בפרט בעבודת פעור שכל מהותו הוא לבטל כל הגדרים והמחיצות בהפקר מוחלט כנודע, ושם הצליחה עצת בלעם.

פינחס קנאה

אלא שאז שקם פינחס בגודל קנאותו ועורר גבורות ודינים וצמצום בעולם, והשיב והחזיר את חמת הבורא ית' בעולם, ובכך החזיר לישראל את כח המעצור וההתגברות והציל את ישראל מגזירת כליה.

ובכך מפרש הרה"ק מהר"י מבעלזא זי"ע את דברי רש"י 'בקצפו את הקצף שהיה לי לקצוף', והיינו שאותו הקצף שהיה להקב"ה לקצוף, כדכתיב 'ואל זועם בכל יום', קצף פינחס בכוחות עצמו, ובכך השפיע לבני ישראל את הכח להרגיז יצ"ט על יצה"ר.

ועל כך ניתנה לו 'ברית שלום', הוא הברית המיוחד בין החסדים לגבורות (עי' סידורו של שבת שורש ב' ענף א' עלה ג'), בהבחרו להיות כהן מצד החסד בברית כהונת עולם, בנוסף על היותו משורש הגבורות בקנאו קנאת ה'.

וזהו קנאות אמיתית, כאשר החסדים והגבורות פועלים אלו לצד אלו באיזון ומיזוג. ואדרבה, איתא בזה"ק (בראשית טז:): שבכל הנוגע לקנאות, צריך להיות יד החסדים על העליונה ואילו מידת הגבורה והדין צריכה להיות כפופה תחת החסדים הגם שיתכן שהיא יותר צודקת מהם.

וכאשר פינחס השתמש עם הקנאות בשעה שלא היתה מידת הדין מצוייה בעולם והציל את ישראל מריבוי אהבה, ניתנה לו מתנה נפלאה - כהונת עולם - שהוא מידת החסד, באופן של 'בריתי שלום' שיש שלום ומיזוג בין החסדים והגבורות.

מצינו שאמר שרו של עשו (בראשית לב, כט) 'לא יעקב יאמר עוד שמך, כי אם ישראל'. אבל הקב"ה אמר לו (שם לה, י) 'שמך יעקב, לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך, ויקרא את שמו ישראל'.

יודע דעת עליון

בלעם היה 'יודע דעת עליון' וביקש לנצל את אותם רגעים שבהם מייצר הבורא ית' את הזעם ואת מידת הדין, ורצה להזכיר באותה שעה את עוונותיהם של ישראל וחלילה לגזור עליהם גזירת כליה.

אלא שבאותם ימים לא זעם ה', וכך נתקלקלה עצתו ומזימתו של אותו רשע.

ובכל זאת מצא בלעם הרשע בקעה להתגדר בה, כי הנה כל יהודי נתברך בנשמה אלוקית הרוצה להתפשט בלי סוף ולהתכלל באור האלוקי באהבה וחסד. אלא שבאופן זה, כאשר מתעורר אצלו נסיון להתאוות תאוה אין בידו כח המעצור, כי כולו מיוסד על התפשטות ואהבה. ולכך העניק לו הקב"ה מתנה מיוחדת - את כח הצמצום והגבורה לפלס מעשיו על פי משקל הדין, כאשר הכל נעשה במידה ובמשקל.

את הכח הזה לזעום ולהתרגז על היצר הרע ולהתגבר עליו, מקבל יהודי כתוצאה של אותו רגע שבו זועם הקב"ה כביכול בכל יום, ואז מאציל הבורא ית' את כח הגבורה והצמצום בעולם, וכך זה נשפע לנפש כל אחד מישראל להתגבר על יצרו ולהתחזק נגד תאוות ומחשבות לבו הקמים עליו לאבדו.

רגעי הזעם הושלמו בין המצרים

ואימתי נשלמו אותם רגעים של זעם, שלא זעם ה' בימי בלק ובלעם, הנה רגעים אלו הוכפלו בימי 'בין המצרים', כדברי הרבי ר' יהונתן אייבשיץ בספרו אהבת יהונתן (הפטרות פנחס).

כי הנה תחילה האציל הקב"ה את כח הדין והצמצום, ורק לאחר שהיו הכלים מוכנים האציל את האורות המתפשטים בתוכם, וכדאיתא במדרשי חז"ל שבתחילה נברא מידת הדין ורק אחר"כ נברא מידת החסד והרחמים.

והנה בתשרי נברא העולם, ועולם חסד יבנה - במידת החסד ורחמים מצד רצונו להטיב, וא"כ אימתי נברא מידת הדין, הווי אומר בחודשי תמוז אב, שאז עלה ברצונו ית' לברוא את העולם במידת הדין, וכמאמר צדיקים שחודשי תמוז אב הם כמו הרקע השחור שיש להקדים לפני שמציירים את הציור (אמרות משה לר"מ מקאברין, ביהמ"צ). כי בלי כלים אין האור יכול לחול כלל. ואז הושלמו ימי הזעם היוצרים את מידת הדין והגבורה בעולם.

עצת בלעם הרשע

אולם בלעם ידע את הסוד שלא נתעוררו רגעי הזעם, וזו היתה עצתו העמוקה אשר לחש לבלק ואמר לו 'לכה איעצך' שם נתן לו



הן עם בלביא יקום

הרב הגאון רבי יעקב שלמה ליכטנשטיין שליט"א
מראשי כולל בראד בויליאמסבורג
בעמח"ס הליכות יוסף עזרא על שו"ע

הן עם בלביא יקום ובארי יתנשא (בלק ב"ג, ב"ר) מצות קריאת שמע בעונתה

וכשאמרתי דברים אלו לפני כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א, פתח ואמר, שיש לבאר ענין זה בעומק יתר, בהקדים ביאור ענין התשובה בכללות, (כמבואר בספרי 'מעשי חושב' באריכות), עד שאמרו חז"ל (יומא פ"ו ע"ב) שהשב מראה זדונות נעשים לשגגות, והשב מאהבה זדונות נעשו לו לזכויות, והאיך יתכן שמעבירה תיעשה מצוה.

והענין יובן, דהנה על הקב"ה מצד עצם עצמותו, נאמר (איוב לד ו - ז) 'אם חטאת מה תפעל בו ורבו פשעיך מה תעשה לו. אם צדקת מה תתן לו או מה מידך יקח', והיינו שהעוונות מצד עצמם אינם נוגעים אליו ית', ויאם חטאת מה תפעל בו', ואפילו 'רבו פשעיך מה תעשה לו', ופשוט וברור שכמו כן מעשה המצוות מצד עצמם אינם פועלים בו ית' שום דבר, ואינם נותנים לו ית' כלום, וכל מה שהמצווה עושה כביכול נחת רוח לפניו ית', וכן מה שהעבירה גורמת מורת רוח כביכול לפניו ית', הכל הוא מהשורש המבואר בפסוק (דברים כו יז-יח), 'את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרכיו ולשמר חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו, וה' האמריך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמר כל מצותיו'. והיינו שכך עלה ברצונו ית"ש שהוא יהיה לנו לאלוקים ובני ישראל יהיו לו עם סגולה ממלכת כהנים וגוי קדוש, וכחלק ממהות זו של עובד ונעבד, באו כל המצוות והחוקים והמשפטים, וכל ציווי העשה ואזהרות הל"ת, והוא שעל ידי שמירת הציוויים בזה כלל ישראל נעשה לעם, ולעובדי אלוקים, וה' הוא אלוקינו אשר לפניו נעבוד.

וכן מצינו שהרמב"ם בספר המצוות שלו לפני כל מצות עשה דייק לכתוב 'הוא שציונו', ולפני כל מצות ל"ת כתב 'הוא שהזהירנו', שכאמור שהנקודה הכוללת של כל המצוות הוא מה שהשי"ת ציונו והזהירנו, ועל ידי זה נעשה הוא לאלוקינו.

וענין זה מבואר בפרשת הקרבנות (שמות כ"ט י"ח, וברש"י שם),

הנה חכמינו ז"ל בפרשתן (מדרש רבה פרשה כ') דרשו את הפסוק 'הן אם כלביא יקום' וכו', דקאי על מצות קריאת שמע בעונתה, וז"ל: 'הן עם כלביא יקום וכארי יתנשא, אין אומה בעולם כיוצא בהם וכו', עומדין משנתן כאריות וחוטפין קריאת שמע וממליכין להקב"ה ונעשין כאריות'. ומאוד הפליגו חז"ל בחומר המאחר זמן קריאת שמע, עד שאמרו (ברכות דף ט"ו) שרב חסדא היה מקלל למי שמחפש מים ליטול ידיו לפני התפילה כשהגיע זמן קריאת שמע.

וכבר אמרו (ברכות דף כ"ו, וחגיגה דף ט"ו), דהמבטל קר"ש של שחרית הוי מעוות לא יוכל לתקן, ולכאורה צריך ביאור אמאי נקטה הגמרא דווקא עבירה זו, הלא גם מי שסיפר לשון הרע או חילל שבת או עבר על שאר עבירות ה"ה בבחינת אינו יכול לתקן, ותי' הגאון ר' משולם דוד סאלאווייטשיק זצ"ל ר"י 'בריסק', דבשאר עבירות הלא אם עשה תשובה כהלכתה הזדונות נעשית לו זכויות, וא"כ הרי הם בבחינת 'יכול לתקן', משא"כ מי שלא קרא קר"ש בזמנה אף דמועיל תשובה על החטא שעשה, אבל מכל מקום מה שהחסיר במה שלא קרא קר"ש שלא תיקן הרמ"ח אברים שלו, זה מעוות לא יוכל לתקן (הראנו בבנינו דף פ"ט). ובספר האר עינינו (עמ"ס ברכות דף כ"ו) הביא בשם גדול אחד, דתשובה דומה לכביסה שמנקה בגד מלוכלך, אבל אינה תופרת כפתורים שנפלו מהבגד ודו"ק.

ובמשנה שם (חגיגה) איזהו מעוות לא יוכל לתקן, מי שבא על הערוה והוליד ממנה ממזר וכו', וכתב בשו"ת קנין תורה (ח"ז סי' ז') וז"ל: 'ותסמר שערות ראש כאשר נתבונן עד היכן הדברים מגיעים, שלתנאים הקדושים אבות העולם, נשקלים במשקל אחד מי שקורא קר"ש אחר הזמן עם הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר וכו', ובוודאי דמי שישים דברים אלו על לבו, לא יהין לקבל על עצמו אחריות גדולה כזו לעבור על זמן ק"ש עכ"ל.



שהוא פגם הנפש, אלא א"כ הוא יושב בתענית שאז מתקן בפועל פגם זה.

ויש להוסיף עוד דכח התשובה הוא אפילו בכאלו מצות התלויים בזמן, וכגון מי שלא אכל מצה בליל י"ו ניסין, שרק אז הוא זמן המצווה, הרי אף ביטול עשה זה יתוקן בתשובה, שאם ישוב ביום מן הימים ואפילו יהיה זה בחודש אייר, על ביטול מצות עשה זו, הרי באותה שעה נעשה בידו לזכות, בבחינת תמורה ותחליף למצוות 'מצה' בכל פרטיה ודקדוקיה כולל הזמן, כי יש בידו כל כלליות המצווה כאילו קיימה בפועל ממש, כיון שתכלית המצות הוא להמליכו וליחדו על ידי קיום המצות.

אמנם, לא כן הוא הקורא קריאת שמע שלא בעונתה, דהנה יסוד ומהות קיום מצות עשה של קריאת שמע, הוא אותה הכוונה שיש בכל המצוות, והוא, להמליך ולייחד את השי"ת עליו ועל כל העולם, ומצד תוכן מעשה המצווה שהוא להמליכו ולייחדו, הרי בקראו קריאת שמע יש כבר בידו ענין זה, אלא שחסר לו שלא היה זה בזמנו, וענין זה לבד אי אפשר להיתקן על ידי התשובה, כיון שהזמן חלף ועבר לו, והרי זה בדומה ממש למוליד ממזר, שאעפ"י שיש בידו תשובה על מעשה העבירה, מ"מ מציאות הדברים בעוה"ז אי אפשר לתקן, כמו כן כיוון שקרא קריאת שמע הרי יש בידו מהות המצווה של 'נמליכו ולייחדו' אלא שמציאות הזמן אין ביד האדם לתקן, וכדוגמת הממזר שגולד וקיים במציאות, ופשוט וברור דאי בבעל עבירה עסקינן רח"ל, או בתינוק שנשבה שלא קרה כלל קריאת שמע באותו היום, הרי בשובו מרעתו על ביטול מצווה זו יש בידו קיום המצווה בעתו ובזמנו כמשנ"ת לעיל, כיוון שעל ידי התשובה שעניינה 'יחוד והמלכה' הרי זה כאילו קיים המצווה כתיקונו וככל המצות התלויים בזמן. עכת"ד.

ונחזור לעניינינו, דעוד אמרו חז"ל (ברכות דף י"ג) דגדול הקורא קר"ש בעונתה יותר מהעוסק בתורה, ומפרש השו"ע הרב (סי' נ"ח סעי' י"ג) דהיינו ששכרו גדול מ"העוסק בתורה כל היום אפילו שלא בשעת קר"ש ותפילה" עיי"ש. ובספר **מאסף לכל המחנות** (סי' ד' סק"ח) הביא מספר **מקדש מלך** דמי שאינו קורא קר"ש בזמנה "אין תורתו מתקבלת והיה לחרם חס ושלום", ומפרש בזה דמה"ט אפילו רבי שמעון בר יוחאי וחביריו שהיו פטורים מתפילה מ"מ חייבים בקר"ש עיי"ש.



יריח ניהוח - נחת רוח לפני שאמרתי ונעשה רצוני, והיינו שכל ענין המצווה הוא מפני שכך אמר ונעשה רצונו, ועל ידי מעשה המצוות אנו ממליכים את הבורא ית' על עצמינו, שכל מעשה המצווה הוא המלכת הבורא עלינו ועל העולם, ויחוד הבורא ית', שכך אמר וכך ציווה וזהו תכלית כל עבודתנו 'בכל לב ובכל נפש נמליכו ונייחדו'.

ומעתה יתבאר אופן התשובה ויסוד התשובה, שמועיל לכפר על כל העוונות, שמאחר שנתבאר שבעצם העוון הפגם הוא רק מה שהמרה את רצונו ית', ומעלת המצווה מצד עצמו הוא רק קיום רצונו ית', אי"כ באדם שנכשל במעשה עבירה הן במצות עשה שביטל, הן שעבר על לא תעשה, הרי בעשותו תשובה הוא מתחרט בנפשו על שהמרה את פי השי"ת, והקב"ה הרי רוצה בתשובה, ואחר שמצוות 'תשובה' גם הוא ציווי, ממילא הוא מ"ע ככל שאר מצות התורה, וכמו שתיקנו אנשי כנסת הגדולה את נוסח הברכה 'הרוצה בתשובה' ולא 'המתרצה בתשובה', כיון שזה גופא הוא ציווי השי"ת וממילא הוא מצות עשה, וכששב ומתודה עליו, בזה גופא הוא עושה מעשה מצוה בפועל, ולכן על ידי מעשה התשובה העוונות נעשים לזכיות, כיון שעל ידי התשובה בא האדם, לתכלית מעשה המצות ותכלית כל עבודתנו, שהרי בזה המעשה עצמו הוא ממליך ומייחד את השי"ת לעשות רצונו בלבב שלם, ובה גופא מתבטא ענין ה'נמליכו ונייחדו'.

אבל הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר הרי זה 'מעוות לא יוכל לתקון', ויש לבאר שאפילו מצד העבירה על לאו דעריות, הרי כיון שהתחרט ועשה תשובה, אין לך דבר העומד בפני התשובה, ובתשובה זו הרי הוא ממליך את השי"ת עליו, ונתקיים בזה תכלית קיום המצות ד'נמליכו ונייחדו', והתשובה מועלת, ואם היה זה תשובה מאהבה אדרבה נהפך עשייה זו ד'הבא על הערוה לזכות גמור, אמנם אעפ"כ יש במציאות ממזר בעולם, ומציאות זו אין ביד האדם לעקרו בתשובתו, שהרי מציאות זו קיימת בעולם, ואין זה מחמת ההגבלה בכח התשובה, אלא

מציאות הדבר הוא שתוצאות מעשה העבירה אין לו אופן ועצה איך לתקנה, ועל דרך זה מצינו בעוון מאכלות אסורות שמתמם ליבו של אדם (יומא ל"ט ע"א), ואף התינוקות מוזהרין בה, כיון שיש לעוון זה השפעה על מציאות הטבע שמתמם ליבו של אדם, וכמבואר בתוס' (גיטין ז' ע"א, ד"ה השתא) דהא דאין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים, הוא דווקא בעוון מאכלות אסורות, כיון שהוא מתמם את הלב, ועל דבר זה אין לו תקנה, כיוון

**והגאון בעל שבט הלוי
וצ"ל היה רגיל לעורר
בוזה טובא, ופעם אחת
בדרשת שבת הגדול
(שנת תשס"ג) אמר בתוך
דבריו בזה"ל: "אוי ואבוי
על המנהג שנתפשט בין
יהודים חרדים שקמים
בשעה תשע או בעשר
ורומסים בידיים זמן
קריאת שמע וזמן תפילה,
וכבר דנתי בענין זה עם
כמה מנהיגים וצדיקים
ידועים, הן מצד הפרושים
והן מצד החסידים חלקם
כבר נמצאים זמן רב
בעלמא דקשוט, מאין
נובע רפיון זה, וכולם
אמרו פה אחד שאין טעם
לנכון למה השתרש מנהג
נפסד זה בקרבנו ואין ע"ז
שום תירוץ המסתבר"**



הזהירות שלא לעבור זמן קר"ש, והיה תולה צרות השריפות רח"ל בשביל דבר זה, דהרי עפ"י הזוהר מאן דלא קרי קריאת שמע בעונתה הוא ח"ו בנידוי כל היום, ועבודה זרה נקרא חרם. ועוד אמר שקצת חסידים מזלזלין בזה, והרי עיקר החסידות התחיל ממרן הבעש"ט זי"ע ותלמידיו וכיון שהם נזהרו בזה, ומי הוא זה אשר יש בו כוח לשנות עכ"ל.

והנה המעיין שם בזהיר יראה דאף אם היה "אונס" בדבר הרי הוא בנידוי, כי מיוסד על המעשה שהיה ברבי יצחק ורבי יהודא שהלכו בדרך והגיעו לכפר סכנין ונתארחו אצל אשה אחת שהיה לה בן אחד קטן, וכשנכנס לביתו אמרה לו אמו התקרב לאנשים העליונים האלה ותקבל מהם ברכות, התקרב הינוקא אליהם, אבל מיד חזר לאחוריו ואמר "איני רוצה להתקרב אצלם שהרי ביום זה לא קראו קר"ש וכל מי שאינו קורא קר"ש בזמנו ה"ה בנידוי כל אותו היום", שמעו החכמים ואמרו שוודאי כן הוא שלא קראו קר"ש בעונתה, כי ביום זה השתדלו בשמחת חתן וכלה ומי שעוסק במצוה פטור מן המצוה, אמרו לו במה ידעת שלא קראנו קר"ש, אמר להם ע"י "ריח הנודף מבגדיכם" ע"כ.



והחיד"א ז"ל בפירושו נצוצי אורות על הזוהר (שם) כתב לבאר מהיכן ידע הינוקא שלא קראו קר"ש בזמנה, אולי היתה מצוה אחרת שלא קיימהו, ומבאר שיש רמ"ח מצות עשה ולהם יש רמ"ח מיני ריח, כלומר שלכל מצוה

ומצוה יש ריח שונה, ולפי הריח ידע הינוקא שפגם שלהם היה שלא קראו קר"ש כהלכה (ורמז לדבר בפסוק 'לריח שמניך טובים' לרי"ח בגמטרי' רמ"ח). והביא **מכתבי רבי חיים ויטאל** זצ"ל שהעיד על רבו **מרן האריז"ל** ש"היה מכיר בריח הבגדים כינוקא".

הרי מבואר דאף שהיו פטורים ממצות קר"ש מחמת אונס המצוה מ"מ נכנס ריח של החטא בבגדיהם. וכמה יש להתעורר ממעשה זה ולהתחזק בקיום מצות קר"ש בעונתה, שהרי אפילו כשהיו עוסקין במצוה חשובה של הכנסת כלה ויפה עשו שלא הפסיקו לקר"ש שהרי העוסק במצוה פטור מהמצוה, אבל מכיון שעדיין לא קראו את שמע לא זכו לקדושה של רמ"ח אברי האדם שזוכין לה רק על ידי קר"ש, ואם צדיקים קדושים תלמידי רשב"י כך, מה נענה אנן אבתרייהו.

ומקשין העולם למא באמת היו החכמים בנידוי, הלא פטורים היו מלקרות קר"ש מטעם עוסק במצוה פטור ממצוה, ואמר הרה"ק

ואף הקורא קר"ש בכוונה ובאימה ביראה וברתת ובזיעה לאחר שעבר הזמן לא עשה ולא כלום, כמו"ש הגה"ק **הבני יששכר** זי"ע (בהוספות מהרצ"א על ספר סור מרע ועשה טוב פרק ב') **והנפש החיים** להגאון ר' **חיים מוואלאזשין** זצ"ל (פרק ד') שהוא דומה למי שתוקע בשופר בליל ראשון של פסח ואוכל כזית מצה בראש השנה בכוונה ובהתלהבות, האם יעלה על הדעת שזה יחשב למצוה.

וכן **החפץ חיים** זצ"ל כידוע אמר ע"ז משל נפלא לכפרי אחד שהיה מטמין כמה שטרות של כסף [טשעק"ס] במשך הרבה שנים לצורך נדוניא לבתו, וכשהגיע זמן הנישואין הוציא כל השטרות והלך לבאנ"ק לפדותם ולהחליפם לכסף מזומן, וראה שאר אנשים עומדים בתור ונותנים שטרות קרועים ובלויים לפדותם והפקידים גערו בהם על שלא השגיחו כראוי על השטרות, אבל למעשה לאחר שבדקו את קרעי השטרות קבלו אותם בערכם, וחשב הכפרי בלבו דאם מתקבלים השטרות הקרועים ובלויים אלו עאכ"כ השטרות שלי שהם חדשים ושלמים יתקבלו, אך ברוב לתדהמתו משהגיש את השטרות החזירים מיד לידי, והתחיל הכפרי למחות ולצעוק היתכן את השטרות הבלויים והקרועים קבלתם ואילו את שטרותי השלמים והיפים הנכם מסרבים

לקבל, השיבו לו: "שטרותך אם כי שלמים ויפים הם, אבל כבר עבר זמנם, ואילו שטרותיהם של האחרים אף שהם בלו ונטשטשו מרוב שימוש, אבל זמנם לא עבר והם עומדם בתקפם". והנמשך מובן מאליו..



ונודע בשערים דברי **הזוה"ק** בפרשתן (בלק דף קפ"ו) הובא בספר **אור צדיקים** (פרק י"ג) ד"כל מאן דלא קרי קר"ש בעונתה, **בנידוי הוא כל ההוא יומא** רח"ל. ובתיקוני זוהר (תיקון ו' דף כ"ב) מובאים לשונות חמורים על מי שאינו קורא קר"ש בזמנו, שנקרא חצוף ואין לו בוש מהשכינה הק' כביכול, ולא יהיה לו בוש גם בעולם הבא.

ובספר **אמרי פנחס** (בשער סדר היום עניני קר"ש אות מ"ז) הביא בשם הרה"ק ר' **פנחס מקאריץ** זי"ע שהיה מדבר הרבה מאד בענין



היינו דוקא אם קורא קר"ש בזמנה, וכמו שאמרו חז"ל (ברכות דף י') "גדול קריאת שמע בעונתה יותר מתלמוד תורה", וזהו מה שאמר אם אין עסק התורה מועלת לו לנצח יצרו יקרא קר"ש בעונתה שהוא גדול יותר מת"ת, ואח"כ אמר "ואם לאו יזכור לו יום המיתה", דהיינו שאם היצר הרע מסיתו להתגרות בשינה עד שיעבור זמן קר"ש, יזכור לו יום המיתה שאז יהיה לו זמן לישון, אבל עכשיו לא יתאחר בשינה (פנים יפות פ"ו ואתחנן). וכ"כ הגה"ק ר' שאול בראך זצ"ל (בספר גבעת פרי עקב אות רע"ד) שסגולת קר"ש כנגד היצה"ר הוא רק אם קורא קר"ש בעונתה.

וע"ע בספה"ק דרך פיקודיך (מצ' ל"ז חלק המחשבה אות ז') דמי שאינו קורא קר"ש בעונתה אע"פ שקורא אח"כ נקרא "כובש עדותו", שהרי מזמינים אותו להעיד ואינו מעיד בשעת הזמנה אלא מעיד אח"כ שלא בפני בית דין והוי בכלל כובש עדותו וחייב בידי שמים.

ומובא בשם הגר"א ז"ל שירידת הדור ע"י המשכילים בתחילת ההשכלה, היה בשביל שהתלמידי חכמים שבדור זלזלו לקרות קר"ש בזמנו. וע"ע בספר שערי רחמים (מנהגי הגר"א אות כ"ז בהג"ה) לאחר שכתב תוכחת מגולה על המאחרים לקרות קר"ש באומרם עוד היום גדול, סיים בזה"ל: "ואולי זה היה שורש פורה ראש ולענה שפשתה כעת שכמה מבני אשכנז פרקו מהם עול התורה לגמרי" עכ"ל.

והגאון בעל שבט הלוי זצ"ל היה רגיל לעורר בזה טובא, ופע"א בדרשת שבת הגדול (שנת תשס"ג) אמר בתוך דבריו בזה"ל: "אוי ואבוי על המנהג שנתפשט בין יהודים חרדים שקמים בשעה תשע או בעשר ורומסים בידיים זמן קריאת שמע וזמן תפילה, וכבר דנתי בענין זה עם כמה מנהיגים וצדיקים ידועים, הן מצד הפרושים והן מצד החסידים חלקם כבר נמצאים זמן רב בעלמא דקשוט, מאין נובע רפיון זה, וכולם אמרו פה אחד שאין טעם לנכון למה השתרש מנהג נפסד זה בקרבנו ואין ע"ז שום תירוץ המסתבר" עכ"ל (דרשות ושיחות שבט הלוי עמ' רע"ט).

וי"א דמי שמזלזל בזמן קר"ש מותר לומר עליו בשידוכים שאין לו יראת שמים, ואף שעפ"י רוב בא מחמת אונס שינה, מ"מ כיון שאינו עושה פעולות והשתדלות לעורר משינתו ולקום בזמן קר"ש אין לו יר"ש כלל (ויאמר הנני עמי שס"ד להגר"א גנחובסקי ז"ל).

מקאצק זי"ע דאף שלא עברו חכמים על שום עבירה אבל הבושם של קר"ש לא בישם את בגדיהם והילד הבחין בכך בחוש הריח הטבעי שלו (אוצר חיים פ"ו ואתחנן). וכ"כ בשו"ת התעוררות תשובה (ח"א סי' רל"ג), דאע"פ שאונס רחמנא פטרי מ"מ לא נעשו הפעולות הסגולות והתיקונים שנעשים ע"י קיום מצות קר"ש בפועל. וכ"ה בספר ויחי יוסף (לכ"ק אדמו"ר מפאפא זצ"ל פרשת ואתחנן) עיי"ש שהאריך בזה.

וכ"כ בספר **מקדש מלך** (על הזוה"ק שם) דבעת השינה מסתלקת נשמתו של אדם ממנו והקליפה מתלבשת ברמ"ח אבריו, וכאשר עומד בבוקר ממשכבו אף אם עוסק בתורה ובמצוות אין הקליפה מסתלקת ממנו עד שיקרא קר"ש שיש בה רמ"ח תיבות ובכל תיבה שקורא מסתלקת הקליפה מאבר אחד, ומאחר שחכמים אלו עדיין לא קראו קר"ש באותו היום לא נסתלקו הקליפות מהם למרות שהיו עוסקים במצוה, ואת הריח הזה הרגיש הינוקא בגשתו אליהם עיי"ש.

באופן אחר תירץ הרה"ק **מרוזין** זי"ע שהינוקא לא רצה לקבל תירוץ זה על התנאים הקדושים, דהרי אמרו חז"ל (ברכות דף ט"ז) דאף שהחתן פטור מקר"ש מ"מ היה מעשה ברבן גמליאל שקרא קר"ש בלילה הראשונה ואמר 'איני שומע לכם לבטל ממני מלכות שמים אפילו שעה אחת', הרי דצדיקים אף שהם עוסקים במצוה מ"מ אי אפשר להם לפטור עצמן ממצוות (אמרי פנחס ח"ב שער סיפורים אות קפ"ו).

עוד מתאמרא בשם הרה"ק ר' **פנחס מקאריץ** זי"ע על שאלת חסיד אחד למה הרגיש הינוקא רק החטא שלא קראו קר"ש בעונתה ולא הרגיש המצוה של צדקה וחסד שהיו עוסקים בו, דמצוה שאינה תלוי בזמן נשאר רושם על האדם לעולם, אבל מצוה התלוי בזמן לא נשאר על האדם רושם אלא בו ביום ולא למחר, על כן הינוקא לא ראה עליהם מצות קר"ש. ואף שראה עליהם מצות צדקה וחסד, אבל היות שמצות צדקה אינו מוגבל בזמן הרי נשאר על האדם לעולם וא"כ אינו ראה שעסקו היום במצוה זו דלמא נשאר עליהם המצוה מכבר.



והרה"ק **בעל הפלאה** זי"ע כתב דבר נפלא, דמה שאמרו חז"ל (ברכות דף ה') לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצה"ר, נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, נצחו מוטב ואי יקרא קר"ש וכו',

וע"ע בספה"ק דרך פיקודיך (מצ' ל"ז חלק המחשבה אות ז') דמי שאינו קורא קר"ש בעונתה אע"פ שקורא אח"כ נקרא "כובש עדותו", שהרי מזמינים אותו להעיד ואינו מעיד בשעת הזמנה אלא מעיד אח"כ שלא בפני בית דין והוי בכלל כובש עדותו וחייב בידי שמים.



השמרה בחלקו

דברי חיזוק שנאמרו בבית מדרשנו פרשת קרח תשפ"ג
הרה"ג רבי אליהו לייפער שליט"א
מחשובי פארי קהילתנו ב'בית שמש'

באותו מקום שאמר לו הרבי ר' אלימלך". עד כאן סיפר אותו יהודי להרה"ק משינווא.

ומה רבה התלהבות הקהל משמיעת סיפור נורא זה, והנה אותו יהודי איש פשוט היה, ושאל אותם למה הם כל כך מתרגשים משמיעת הדברים? וענו לעומתו, האם זה בכלל שאלה? שאנו רואים מסיפור שהיה הרה"ק מליז'ענסק כ"כ צדיק, והיה בעל רוח הקודש, וידע היכן נמצא הסוס ועגלה. האם אתה לא תתלהב מהמעשה? ענה להם היהודי שמסתמא הרה"ק היה הגנב וע"כ ידע... אמרו לו מה?!?! גנב היה?! ענה היהודי: יהודים, איני יודע אם היה הגנב, אבל שותפות בגניבה בוודאי שהיה לו.

וכששמע זאת הרה"ק משינווא, פרץ בבכי, ואמר לתלמידיו שיהודי פשוט שזכה להיות בקודש קודשים, וראה צדיק שאני לא זכיתי לראות, והוא ראה אותו והכירו, והנה מה הוא ראה? גנב הוא ראה! אוי לו!

וזה היה גם המהלך של קרח, שהיה לוי, והיה מטועני הארון, ומשמרות יצאו ממנו, ושמואל הנביא היה מיוצאי חלציו, ומדוע חשב שמשה רבינו גנב את הכהונה? ושמשה רבינו בעל גאוה? הרי הוא היה עניו מכל אדם אשר על פני האדמה, וא"כ איך שאל קרח "מדוע תתנשאו על קהל ה'?" אלא שקרח היה כמו היהודי של שינווא.

ומדוע חשב כך קרח? יש לומר שקרח לא הכיר בכוחותיו וביכולותיו, וכשאדם לא מכיר בכוחותיו ויכולותיו, שהוא יהודי, ותלמיד חכם, ולא רואה את מעלותיו, וכיוצא בזה, ממילא אף

וכששמע זאת
הרה"ק משינווא,
פרץ בבכי, ואמר
לתלמידיו שיהודי
פשוט שזכה להיות
בקודש קודשים, וראה
צדיק שאני לא זכיתי
לראות, והוא ראה
אותו והכירו, והנה מה
הוא ראה? גנב הוא
ראה! אוי לו!

אנו עומדים בפרשת קרח, וידועים דברי רש"י ש'פרשה זו יפה נדרשת', בעוה"ר פרשה זו יש הרבה מה לעורר בה ולהתחזק בעניין זה, שבכל דור ודור צריכים חיזוק בענין זה, וידוע מה שהרה"ק מקוזניץ זי"ע אמר שמצד אחד א"א לדבר בשבחו של קרח, משום שחלק על משה רבינו, ומצד שני א"א לדבר בגנותו משום שהיה סבו של הרה"ק מלובלין, וידוע שצדיקים אמרו שצדיק כתמר יפרח ס"ת קרח, היינו שבסופו יעשה תשובה.

ובאמת קשה וכן מצינו בכל הספה"ק שהקשו על קרח מדוע חלק על משה רבינו, מהו הביאור בזה, ובדרך אפשר נוכל לבאר עפ"י המעשה שהיה אצל הרה"ק משינווא זיע"א, שרצה להכיר בנ"א שהכירו את הרה"ק מליז'ענסק זיע"א, וכל פעם שמצא אחד שהסתופף בצלו של הרבי ר' אלימלך, דבר אתו על גודל מעלת הצדיק, ורצה לשמוע סיפורים על גדלותו, ופעם אחת מצא יהודי שאמרו עליו שהוא הכיר את הרה"ק הנ"ל,

ובא הרה"ק משינווא לאותו יהודי ושאלו על כך, וענה היהודי שלא היה מסתובב כלל אצל צדיקים, ובקש ממנו הרה"ק משינווא שינסה להיזכר בכל זאת, ונזכר שכך היה מעשה:

"פעם אחת נאבד ממני הסוס ועגלה שלי, שהיו יקרים בעיני ביותר, ואמרו לי שאלך אל הצדיק מליז'ענסק שגר בקרבת מקום והוא בעל מופת ובעל רוח הקודש, ובוודאי ידע היכן נמצא הסוס ועגלה שלי, וכשהלכתי אל הצדיק אמרתי לרבי ר"א שאבדתי את הסוס ועגלה שלי, והשיב לי הצדיק שסמוך לליז'ענסק יש יער, ונמצא הסוס בעומק מעבה היער, וצייר לי באופן מדויק היכן נמצאים הסוס ועגלה, וכך היה שחפשתי ובדקתי ומצאתי בדיוק



בזולתו הוא רואה רק את חסרונותיו.

להסתפק במה שהקב"ה נותן.

ויעו' באור החיים הק' בפרשת קרח עה"פ "אלקי הרוחות לכל בשר", שיש ג' דברים בידיעת הדרגות: החפץ שיש לבורא האחד הוא, שצבא מרום יהללוהו, שבח והלל אשר יתנו לו נשמות הצדיקים, משני אוצרות החיים: אוצר אחד של נשמות אשר עדיין לא באו לעולם הזה, ואוצר השני, הם נשמות שכבר באו לעוה"ז וחזרו ונתנו שיר ושבח והודאה לבורא יתברך שמו, ואור החיים ממשיך - למעלה מהם היא השיר והשבח העולה מהנשמות אשר הם בעולם הזה, אשר הם תוך הבשר, והוא מונעם מהכרת ה', והם מתעצמים לאהבת ה' ולשבחו, ולהודות למאמרו זה, עליון וחשוק אצל הבורא.

וזהו שאמר משה "אלקי הרוחות לכל בשר", שאתה חפץ שאלקותך תהיה לרוחות, בזמן שהם בבשר, ואם אתה ממיתם אתה חסר רצון זה.

הרי לנו דברי קדשו של האור החיים כנ"ל שהקב"ה בחר בנו ואוהב אותנו, וכל אחד צריך להחשיב את עצמו, שהוא יהודי טוב, להיות מרוצה ממה שה' נותן לו, ולהסתפק בכך, ואם הקב"ה החליט כך זהו הכי טוב שיכול להיות.



ובפרט פה בשכונתנו בבית-שמש, לפעמים יש מחשבות שקשה פה, ולא טוב שגרים פה, אלו מחשבות רעות, כי אם הקב"ה רצה שיגורו פה, סימן שכך הוא הטוב, וכל אחד יכול להצליח בחיים, בשמחה, דווקא כאן. הקב"ה יעזור שכל אחד יהיה מרוצה, ונזכה לגאולה שלימה, במהרה בימינו אמן!

ושמעתי מאמור"ר שליט"א ווארט נפלא מאוד, שהנה כתוב "יברכך ה' וישמרך" ופירש רש"י: "ישמרך מהמזיקים, ויחנך - יתן לך חן", והקשה: מה ההוספה שרש"י מוסיף "ויחנך - יתן לך חן", הרי כבר ניצל מן המזיקים, אלא שיש בן אדם שיש לו כל טוב, בנים, עשירות, וכו' וכו', אבל הם תמיד מיואשים, ולא שמחים במתנות שה' נתן להם, הם תמיד רוצים יותר, ומקנאים בחבר שיש לו, ורוצים עוד ועוד, אך אם היה 'שמח בחלקו', לא היה לו תרעומת.

ולכן יש ברכה מיוחדת "ויחנך" - יתן לך חן, שתהיה חשוב בעיני עצמך, ותשמח בחלקך, ולא תהיה כקרח.

וכאמור כל זה גרם שקרח חשב שמשה רבינו הוא גנב ח"ו. וכן מובא בספה"ק מאור ושמש, שקרח טען שהוא האדם השלם, והוא לא צריך רבי, ובאמת, לעתיד לבוא, לא נצטרך רבי, כי יהיה מצב של "מלאה הארץ דעה את ה'", וקרח רצה להיות כמו בזמן הקץ, ולא רצה שיהיה רבי, וכן רואים שלא היה מרוצה, ורצה תמיד עוד.

החתם סופר שואל, מדוע קרח קבל על המעשה עונש מיתה משונה, שנבלע בתוך האדמה? וביאר שבביזת מצרים, משה התעסק עם עצמות יוסף כדי להביאו לקבורה, וקרח טען שמשה רבינו צריך להתעסק בביזה, משום שזוהי מדרגה נפלאה, ומשה טען שהקב"ה רצה כך.

ומידה כנגד מידה נענש קורח ג"כ במיתה משונה שלא היה לו לוויית המת, שכמו שהוא טען על משה שהתעסק בעצמות יוסף לכן לא זכה לקבורה. ובאמת רואים מכאן, שקרח רצה להגיע למדרגות, ואמר שצריך להתעסק בביזה, כי זה העלאת ניצוצות וכו', ולומדים מכל הנ"ל, שלא צריך לחפש מדרגות, וצריכים

**יש לומר שקרח
לא הכיר בכוחותיו
וביכולותיו, וכשאדם
לא מכיר בכוחותיו
ויכולותיו, שהוא יהודי,
ותלמיד חכם, ולא
רואה את מעלותיו,
וכיוצא בזה, ממילא אף
בזולתו הוא רואה רק
את חסרונותיו.**

**ולכן יש ברכה מיוחדת "ויחנך" - יתן לך חן,
שתהיה חשוב בעיני עצמך, ותשמח בחלקך,
ולא תהיה כקרח.**



בעניין ספיקא דאורייתא לחומרא

הרה"צ ר' יוסף דוד שווארץ שליט"א
בן כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

הקדמה

כלל גדול הוא בכל התורה כולה דספיקא דאורייתא לחומרא, והיינו שכאשר נולד לנו ספק במצווה שהיא מן התורה, בין אם הוא ספק על חיוב קיום מצות עשה¹, ובין אם הספק הוא על חיוב פרישה מאיסור לאו, אזלינן לחומרא [מה שאין כן כאשר הספק הוא על מצוות שהיא מדרבנן, או איסור שהיא מדרבנן, אזלינן לקולא].

אך בפרטי וגדרי דין זה מצינו פרשת דרכים מכמה צדדים, ונביא בזה בס"ד עיקרי השיטות שמצינו בדברי הראשונים בענין זה, והצדדים העולים מכמה סוגיות הש"ס בזה, ומזה נבוא לבאר בס"ד מהלך בעומק ושורש המחלוקת ובגדרי חובת המצוות והאיסורים.

שיטת הראשונים האם ספק דאורייתא מן התורה או מדרבנן

ונתחיל בשיטות רבותינו הראשונים בענין זה, דהנה דעת הרמב"ם מבואר בכמה מקומות (הלכות איסור ביאה פרק י"ח הלכה י"ז הלכות טמאת המת פ"ט הלכה י"ב הלכות אבות הטומאה פ"י הכ"ז) דמן התורה ספיקא דאורייתא אזלינן ביה לקולא, ורק מדרבנן מחמירין בו, וכן דעת הראב"ד, ועוד.

ומאיך דעת הרשב"א (קידושין ע"ג ע"א, תורת הבית דיני התערובות שער א' י"א ע"ב) דספיקא דאורייתא, מן התורה אזילנן בו לחומרא, וכן דעת הר"ן (קידושין ל"ט ע"א), ועוד.

חקירה בשיטת הרמב"ם

ויש לחקור לדעת הרמב"ם דספיקא דאורייתא מן התורה לקולא, אם הכוונה שמן התורה לא נחשב לספק, ומותר בתורת ודאי, וכדרך זו מצינו שכתב החוות דעת בהקדמת בית הספק, [וכ"כ השב שמעתתא א פ"ג] או י"ל לאידך גיסא שאין איסור בתורה אלא על ודאות, מ"מ עדיין מן התורה הספק במקומו עומד [וכדרך זו צדדו כמה אחרונים, וכ"כ השערי יושר שער א"].

1 והשערי יושר הרחיק ללכת בזה דאף על הצד שלא חייבה תורה להתרחק מספיקות, פשיטא ליה דרצון התורה הוא שיתרחק האדם מדבר שיש בו ספק, והנראה דשיטתו כגדר כל איסורי דרבנן, היא כעין מה שביאר הקובץ שיעורים (ריש קונטרס דברי סופרים) בשיטת הרמב"ם כגדר כל איסורין שהם מדרבנן דאמרו חז"ל שכן הוא סברת התורה, להתרחק מדבר זה, וכן הוא לגבי ספיקות דאסרו חכמים בגלל הסברא, ודו"ק.

נפקא מינה לדינא בספק זה

ויש בספק זה נפק"מ לכמה דינים, ולדוגמא, מי שאכל חתיכה שהיא ספק איסור, ולדוגמא ספק נבילה ספק כשירה, והתרו בו, ושוב נתברר שבאמת היה חתיכה דאיסורא, דאם נימא דהתורה לא אסרה ספק, נמצא דלפני שנתברר האיסור, נחשב שהתורה לא אסרה אותה, ונחשבת להיתר, ושוב אינו חייב עליה, אך אם נימא דאף דמן התורה אינו חייב בספק, אך עדיין לא הותר האיסור, היות שכלפי שמיא גליא דיש כאן איסור עדיין החתיכה נחשבת לדבר איסור, וחייב עליה.²

ספק בחיוב מדרבנן

וכן יש לדון לאידך גיסא בדעת הרמב"ם שיש חיוב מדרבנן להחמיר בספיקא דאורייתא, אם היינו שחייבו חכמים להחשיבו כודאי איסור או ודאי מצוה, או דעדיין נחשב לספק, וחייבו להחמיר בו מספק [ולהלן נביא נ"מ בזה].³

חקירה בשיטת הרשב"א

וכן יש לדון לאידך גיסא, לדעת הרשב"א ודעמיה דספקא דאורייתא מן התורה לחומרא, אם היינו שהתורה אסרה האיסור כל עוד שעדיין יש כאן ספק איסור,⁴ וכן לגבי מצוות התורה חייבה לקיימם כל עוד שעדיין יש מקום לומר שלא יצא, אך עדיין לא נחשב שיש כאן ודאי איסור, או י"ל לאידך גיסא דלעולם הוי בגדר ספק איסור, או ספק מצוה, אך התורה חייבה לפרוש ממנה, או לקיימה מחמת הספק.

נפק"מ לדינא בספק זה

ונפקא מינה לגבי כמה ענינים, ולדוגמא אם מי שחייב לקיים מצוה מספק, יכול להוציא ידי חובת מי שחייב במצוה זו בתורת ודאי,⁵ דאם נימא דחייב במצוה זו בתורת ודאי שפיר יכול להוציא את הודאי ידי חובתו, אך אם נימא דאף לשיטת הרשב"א ודעמיה עדיין אינו חייב אלא בתורת ספק, אינו יכול להוציא את הודאי ידי חובתו.⁶

קושיית האחרונים על שיטת הרמב"ם

והנה בגמ' קידושין (ע"ג ע"א) מבואר לגבי איסור ממזר "לא יבא ממזר בקהל ה', ממזר ודאי הוא דלא יבא, הא ממזר ספק יבא בקהל ה'", ומשמעות הגמ' לכאורה דמדאורייתא ספק ממזר כשר באופן של ודאות (ומדרבנן אסור, וכמבואר בגמ' שם).

והק' האחרונים⁷ לשיטת הרמב"ם דלעולם כל ספק דבר תורה הולכים בו להקל, א"כ למה הוצרכו לומר דיש דין מיוחד דספק ממזר מותר מן התורה, הרי כל ספק דבר תורה מותר [והיינו דבשלמא לשיטת הרשב"א דכל ספק מדאורייתא מחמירין בו, נחחדש בממזר דמותר

2 אך עדיין י"ל דאף שמן התורה נחשבת לספק איסור ועכ"ז כיון שאין עליו חיוב לפרוש מן האיסור בשעת ההתראה, אינו חייב עליה אף אחר שנתברר שהיתה חתיכה דאיסורא.

3 ולכאורה נראה שתלוי, אם נימא דעדיין נחשבת לספק מן התורה, רק דהתורה לא חייבה להחמיר בו, י"ל דחכמים חייבו להחמיר על הספק מן התורה, אך עדיין לא נחשבת כודאי, אך אם נימא דמן התורה, אין כאן ספק, ונחשבת כודאי מותר, י"ל דחידשו חכמים איסור מיוחד, ושוב י"ל דלדבריהם הוי כדבר איסור או מצוה בתורת ודאי.

4 והא דאין לוקין על הספק כתבו האחרונים שהוא כעין חצי שיעור, ובסוף המאמר בהערה נבאר דלפי"ד מוכן מאוד, למה נחשב לחצי שיעור.

5 עי' שו"ת רע"א ס"ו, וכן נסתפק בזה הפרמ"ג בפתיחה כוללת חלק שני אות כ"ד.

6 ויש להוסיף עוד ספק בזה, את"ל שאינו יכול להוציא את הודאי ידי חובתו אם יכול להוציא את הספק ידי חובתו, דתלוי בגדר חיוב הספק אף על הצד שהוא בתורת ספק, דאם נימא דכל החיוב אינו אלא שחייב לחוש על הצד שהוא חייב, אז אינו יכול להוציא את ספק השני ידי חובתו, דהרי כל חיובו אינו אלא על הצד שהוא באמת חייב, אך אם כלפי שמיא גליא שהוא פטור וחכירו חייב, הרי אינו יכול להוציא ידי חובתו, אך אם נימא דנתחדש כאן חיוב מיוחד לחייב ספק, וכל מי שהוא חייב בתורת ספק, דין אחד להם, אז שפיר מוציא את הספק השני ידי חובתו, דהרי שניהם חייבין מספק, ודו"ק.

7 עיין שב שמעתא ריש שמעתתא א'.



מן התורה, וכן אם נימא דכל ספק להרמב"ם עדיין היא בגדר ספק, ל"ל דספק ממזר הוי בגדר 'ודאי מותר', אך אם נימא דלעולם כל ספק מותר בתורה ודאות צריך להבין מה נתחדש בדין ספק ממזר].

והאחרונים כתבו כמה מהלכים בזה, יש שכתבו⁸ שנתחדש בדין זה שספק ממזר מותר שגם באופן שיש רוב עדיין מותר, אך מהלך זה תלוי אם נימא דרוב דינו כספק המותר או כודאי מותר⁹.

הרמב"ם הביא ראיה מספק ממזר לכל התורה כולה

אך באמת הרמב"ם (בתשובתו כפי שהביאו הראשונים) הביא ראיה מדברי הגמ' לכל התורה כולה דכשם שספק ממזר מותר כן ספק מותר בכל התורה כולה, וכן הביא ראיה זו הר"ן (קידושין ל"ט ע"א), ונמצא דלעולם אין שום חילוק בין ספק ממזר לבין ספק בכל התורה כולה¹⁰.

[והרשב"א (קידושין ע"ג ע"א) וכן הר"ן (שם) השיבו על דבריו דאדרבא מדהוצרך הגמ' לחדש דממזר ודאי אמר רחמנא ולא ממזר ספק, משמע דדוקא לגבי ממזר אמרינן כן, אך בשאר איסורים לא אמרינן כן].

לשיטת הרמב"ם אין לימוד מיוחד לגבי ממזר

והנה האחרונים (שהבאנו לעיל, שכתבו לבאר מה נתחדש בדין 'ספק ממזר מותר') הבינו שגם לשיטת הרמב"ם יש כאן לימוד מיוחד לגבי ממזר, ש'ממזר ודאי אמר רחמנא', ויש שכתבו שלשיטת הרמב"ם הוא גילוי מילתא על כל התורה כולה, ולשיטת הרשב"א הוא חידוש מיוחד לגבי ממזר.

אך נראה דלשיטת הרמב"ם אין כוונת הגמ' דיש לימוד מיוחד, לדין ספק ממזר מותר, אלא לשיטת הרמב"ם כוונת הגמ' דכיון דבכל האיסורים שבתורה, אסרה תורה רק ודאות, וע"כ כשהתורה אסרה, ממזר, לא נכלל בזה רק ממזר ודאי ולא ממזר ספק, ולא שיש כאן לימוד מיוחד לגבי ממזר, ומה שכתב הרשב"א שהרמב"ם לימד מכאן לכל התורה כולה, היינו שמסגנון דברי הגמ' שממזר ספק מותר, מזה נלמד שהתורה לא אסרה אלא ודאות¹¹.

וכן מדויק מלשון הרשב"א בסוף דבריו שאחר שהביא כמה ראיות מכמה סוגיות דספק אסור מן התורה מחדש בדבריו שכאן הוי מריבוי הפסוק, ומשמעות דבריו, שלשיטת הרמב"ם אין כאן לימוד מיוחד על ממזר יותר משאר דיני תורה.

ונזכיר בקצרה גם ממה שנחלקו הראשונים בדין ברכה על מצוה שמקיימין מספק, דהנה בשבת (כ"ג ע"א) מבואר "ספק דבריהם לא בעי ברוכי", ונחלקו הראשונים בענין זה להלכה, דשיטת הרמב"ם (פ"ג מהלכות חנוכה, ועוד) דאין מברכין על מצוות שמחויבים מכח ספק, אך שאר הראשונים (הרשב"א והריטב"א בשבת ועוד) חולקים עליו וס"ל שמברכין.

והנה לשיטת הרשב"א ודעמיה, דספד"א לחומרא מן התורה וכש"כ על הצד שהוא בתורת ודאות, מובן שמברכים עליו, משא"כ לשיטת הרמב"ם, אף דס"ל דספד"א לחומרא רק מדרבנן, אך עדיין משמע לכאורה כהצד שהבאנו שנשאר ספק וחייבו חכמים להחמיר ב'ספיקו', וע"כ שפיר מובן שאין מברכים עליו כי עדיין הספק במקומו עומד.

ואף שיש לדחות שכיון שבסוגיא בשבת מדובר בדברים שלכו"ע יש תיקון מיוחד מדרבנן, כגון יו"ט שני ודמאי, והרי גם על מצוה מדרבנן מברכים לכו"ע, ועכ"ז כיון שתיקנו מספק אין מברכין, וע"כ דיש כאן לכאורה דבר מחודש דכיון דתיקנו מספק אין מברכין

8 שב שמעתתא שם.

9 עיין בקובץ הערות (יבמות - הוספות אות ה'), דדין רובו ככולו אינו דהוי ככולו ממש, אלא דנתחדש הדין דסגי ברוב ולא בעינן כולו (והאריכו בזה האחרונים).

10 וכן העיר בקובץ ביאורים על השב שמעתתא.

11 אך הקושי לשיטת הרמב"ם יהיה מאריכות לשון הגמ' דמשמע דיש חידוש מיוחד בממזר, וע"ז יש לתרץ שהוא מכיון שכאן הוא הגילוי מילתא על שאר דיני תורה.



עליו, אך הרמב"ם (בפאר הדור) כתב שאין מברכין כיון דברכות דרבנן, ובדרבנן הולכין להקל, ומשמע שגם לאחר שתיקנו חכמים להחמיר בדאורייתא היינו דחייבו לקיימו מספק, ואינו בתורת ודאות.

ויש להבין לשיטת הגר"א שכתב (בסימן תרפ"ח) שגם לשיטת שאר ראשונים דס"ל דכן מברכין במצוות דתיקנו רבנן על הפסק, עדיין מודים דבשאר מצוות שאין תיקון מיוחד מדרבנן, אין מברכין מספק¹², ומשמע לכאורה דס"ל דלהני ראשונים דלעולם בכל מצוה נשאר ספק, ואף יש חיוב או מדרבנן או מדאורייתא לקיימו מספק, אך נשאר בגדר ספק, והוי איסור דרבנן ושוב אין מברכין עליו, ורק באופן שתיקנו תקנה מיוחדת לקיימה, שוב לא הוי בגדר ספק ושוב מברכין עליו¹³.

דיוק בלשון הרשב"א

וכ"ז לשיטת הרמב"ם אך כמו שהבאנו גם לשיטת הרשב"א דספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה, חקרו האחרונים אם היינו בתורת ודאות או בתורה ספק וכדלעיל, אך לשון הרשב"א (בתורת הבית שם) "דבר תורה הוא ספיקא דאורייתא כודאי מן התורה", ומשמע דחייבה תורה לחוש לספק בתורת ודאות¹⁴.

חידוש האחרונים

והאחרונים¹⁵ הקשו ע"ז מכמה צדדים, ולדוגמא מדין המבואר בשו"ע (או"ח סימן י" ס"ז) דאסור לצאת בשבת בטלית מחויבת בציצית מספק, ואת"ל דספיקא דאורייתא נחשבת למצוה ודאית, למה אסור לצאת בה בשבת.

ומכאן זה חידשו האחרונים, שע"כ צריך לומר שאין כונת הרשב"א דכל ספק דאורייתא נחשב כודאי איסור משם האיסור הזה מדאורייתא, וכגון 'ספק חמץ' אף שהוא אסור מדאורייתא ובתורת ודאי, אך עדיין אין זה נחשב לחמץ ודאי, אלא שעדיין נחשב לספק איסור, אך הוא אסור בתורת ודאי מן הדין מיוחד שהתורה אסרה הספק 'בתורת ודאי'.

משמעות דברי הפוסקים

אך מאידך בדברי הפוסקים משמע דספיקא דאורייתא אסור בתורת ודאי מאותה האיסור ממש [וכן ספק מצוה], דהנה בפרי מגדים (או"ח סימן י"ד) כתב דטומטום כשר לקשור ציצית לצורך זכר (גם לר"ת הפוסל נשים לקשירת ציצית) אע"ג דבעינן 'בר קשירה', והטומטום אינו מחויב בציצית אלא מדרבנן, דשפיר נחשב הטומטום 'בר קשירה' שהרי חייב בתורת ודאי [לשיטת הרשב"א דספד"א לחומרא בתורת ודאי] ע"ש. ומבואר דנחשב בר חיובא במצות ציצית, דאם כונת הרשב"א דבספק חייב רק מדין מיוחד שמחייב הספק, הרי עדיין אינו מחויב במצוות ציצית בתורה ודאות, וע"ע בפרי חדש (סי' קפ"ד) דהחייב בבהמ"ז מספק יכול להוציא את המחויב בודאי לפי הרשב"א, והנה אם אינו חייב בברכת המזון הרי הוה אינו מחויב באותו דבר, אלא ודאי כנ"ל.

החיוב בתורת ודאי הוא רק מצד הגברא ולא מצד החפצא

אך מה שנראה לומר בכ"ז דבודאי ספיקא דאורייתא אף אם נימא דהחיוב הוא בתורת ודאי, אינו אלא שמצד חובת הגברא, הוי חיוב ודאי, אך עדיין לא נחשב שנתברר הספק, וכלפי החפצא דבר מצוה [והאיסור] אינו נחשב, כודאי חפץ של מצוה, או של איסור, אלא כספק.

12 אך השאגת ראייה (סימן כ"ה) הבין דלשיטת אלו הראשונים מברכים תמיד על ספיקות, עיי"ש.

13 ונמצא דמעתה מובן יותר החילוק בין כל ספק דאורייתא דחייבין לקיימה מספק, דנשאר בגדר ספק רק חייבין לקיימה על הספק לדברים שתיקנו חז"ל תקנה לקיימה מספק, דהוי בגדר ודאי.

14 וכן דייק בפמ"ג [בפתיחה כוללת ועוד] וע' בקובץ הערות - יכמות סימן מ"ב.

15 עיין בקוה"ע שם [וכן בשערי ישר ש"א פ"ח באורך].



דנחזי אנן אדם העומד ביום ראשון דסוכות ויש לו רק לולב שכשר מספק, בודאי מחויב¹⁶ בתורת ודאי לנטלו לשם מצוה, אך האם נימא דנחשבת ללולב הכשר בודאי [אם ספק לחומרא היינו משם המצוה], ואם ימצא עוד לולב שכשר לכל הדעות לא יהא חייב לקחתו, כיון שכבר לקח לולב בתורת ודאי, בודאי שאי אפשר לומר כן, וע"כ דכל החיוב בתורת ודאי שיש כאן, אינו אלא שמצד ה'גברא' יש כאן חיוב בתורת ודאי, אך מצד החפצא דמצוה, אין כאן אלא ספק, ושפיר מובן שאם ימצא לולב שכשרה מספק חייב לקחו, כיון שלקח רק לולב שכשרה מספק (והיינו דבחיוב המצוה או האיסור נכלל שיחוש לה גם בספק והיינו חיוב ודאית, אך חיוב זו עדיין אינה מברר מציאות הדין).

וכן הוא לכאורה גם באיסורים, דבודאי אם נימא דלשיטת הרשב"א הוי החיוב לפרוש מספק איסור בתורת ודאי, עדיין אי אפשר לומר דנחשב האיסור לודאי איסור¹⁷ או מצוה, רק שמצד הגברא יש כאן חיוב בתורת ודאית לפרוש ממנו.

ולפי"ז מיושב מאד מה שנפסק בשו"ע שאסור לצאת בשבת בציצית שכשרה מפסק, שאף שיש חיוב מצד ה'גברא' [ומצד מצות ציצית, ולא משם אחר] לצאת בציצית זו, עדיין ה'חפצא' דציצית הוי בגדר ספק, וכל שמסתכלין על הבגד, הרי מצבה בספק טלטול, ואסור לצאת בה, אך מצד שני בקשירת ציצית (לשיטת ר"ת דצריך בר קשירה), כל שה'גברא' חייב במצוה זו, שוב הוי 'בר קשירה' בתורת ודאי, ומיושב דברי הפרמ"ג שהתיר לטומטום קשירת ציצית, וכן לגבי ברכת המזון, יש לומר דכיון דהגברא שפיר חייב בתורה ודאית, בברכה"מ יכול להוציא אחרים ידי חובתו, וביאור הענין שכדי להוציא אחר אין צריך שיהיה כאן חפצא של ברכת המזון ודאית [שכל שמברך תמיד מצד החפצא הרי יש כאן ברכת המזון] רק שכדי להוציא אחרים צריכים 'בר חיובא' שהוא מצד הגברא¹⁸, ושפיר הוי הגברא 'בר חיובא' בתורת ודאי¹⁹ (וכן מיושב לפי"ז שיטת הגר"א שאין מברכים מספק אף לשיטת הרשב"א, דס"ל דאין מברכין אלא כשיש חפצא דמצוה, ולא רק חיוב לקיימה ודו"ק).

(ונראה עוד לשיטת הרמב"ם דמן התורה אין צריך להחמיר מדאורייתא, והבאנו שיטת כמה פוסקים דנחשב להיתר גמור, נראה דס"ל לאלו הפוסקים דכל שהתורה לא חייבה האדם לפרוש מן האיסור, שוב אין כאן אפילו חפצא דאיסורא, ושיטת שאר הפוסקים דכיון דמצד החפצא עדיין לא נתברר הספק, עדיין נחשבת לחפצא דאיסורא, ונמצא דנחלקו הפוסקים בשורש כל האיסורים [והחיובים] שאלו הפוסקים דס"ל דנחשב להיתר גמור, ס"ל שעיקר האיסורים הם על הגברא²⁰, וכל שאין חיוב על הגברא, שוב אין כאן דררא דאיסורא, מה שאין כן שאר הפוסקים דס"ל שנשאר ספק איסור, ס"ל שעיקר איסורי תורה הם על החפצא, וכיון שעל החפצא עדיין יש ספק, לא נפל ממנו החשש איסור).



16 כרם לשיטת הפמ"ג שהבאנו בריש דברינו אינו מחויב.

17 ולפי"ז מובן מאוד מה שכתבו האחרונים דנחשב לחצי שיעור, כיון שאין כאן חפצא דאיסורא ודו"ק.

18 ואולי י"ל דהפמ"ג הסתפק בשאלה זו, וכן מה שנסתפק (או"ח שד"מ ס"מ ס"ק א') לגבי ספק מצוה אם דוחה לא תעשה י"ל דתלוי אם צריך 'חפצא' דעשה ישרחה לא תעשה, ודו"ק.

19 ובקובץ הערות (שם) הביא ממה שכתבו התו' (ביצה י"ב) מלגבי דין צורך הוצאה כיו"ט דלא נחשב ספקיא דאורייתא לצורך יו"ט, אך לפי הוצא מסוגיא דהוצאה כיו"ט משמע דהא דצורך מצוה נחשבת לצורך יו"ט אינו מחמת צורך האדם [דאם תלוי מצד צורך האדם פשוט שאין חילוק בין מצוה דאורייתא לדרכנו ולספק, כל שהאדם צריך הענין, והטעם שלא נחשב לצורך, כבר האריכו האחרונים לכאן] וע"כ דהוא מחמת חשיבות המצוה, מחשיבה לצורך, ולפי"ז מיושב דתלוי ש'חפצא' דמצוה.

20 ואין ענין זה קשור למה שהאריכו האחרונים בגרדי איסורים שהם על החפצא והגברא, דכאן הכוונה דשורש האיסור הוא על הגברא שליטת אלו הפוסקים, ובוה יש איסורים שאסורים על הגברא באיסור 'חפצא' ודו"ק.





סיפורי יהלום ופנינים יקרים מרבתינו לבית בראר ושאר חסידים

קווים לדמותו לשמו ולזברו של ב"ק מרן הרה"ק ר' צבי מזידיטשוב זצוקלה"ה

זי"ע. רבינו היה אחיהם של הרה"ק רבי משה מסאמבור, הרה"ק רבי אלכסנדר מקומרנא, הרה"ק רבי ליפא מסאמבור והרה"ק רבי ישכר בעריש מזידיטשוב זי"ע. אמם הצדקנית הייתה תמיד מתפארת בהם וששה בזכות הגדולה שנתן לה הקב"ה לגדל פירות הילולים אלו.

שר בית הזוהר

'תלמיד רשב"י', 'שר בית הזוהר', 'איש אלוקים קדוש', 'צדיק יסוד עולם', 'רבן של ישראל', הם רק חלק מזערי מהתארים המופלגים שהעניקו גדולי ישראל לרבינו הרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב זי"ע, בעל ה'עטרת צבי' וספרים נוספים, שיום ההילולא שלו, חל ב"א תמוז.

בערוב ימיה, כששמעה פעם את בעלה הצדיק רבי יצחק אייזיק, והנה אנחה עמוקה נעקרת מליבו, שאלה אותו: מדוע הוא נאנח? השיב לה רבי יצחק אייזיק: "הנה כבר באים בימים אנו, אך עניים ממעש ובמה נעלה לעולם האמת?" השיבה לו רעייתו הצדקנית שחכמנית הייתה: 'במסילה נעלה!'



רבינו הקדוש אשר היה מייסדה של שושלת בית זידיטשוב, נולד בשנת תקכ"ג, לאביו הקדוש רבי יצחק אייזיק מכפר סאפרין שבגליציה, שהיה מצאצאיו של הגה"ק רבי יום טוב ליפמן הלר בעל ה'תוספות יום טוב'

קשה להקיף ביריעה מצומצמת כזו, את כל הקווים לדמותו הזוהרת - תרתי משמע. על גאונותו בנגלה ובמיוחד בנסתר, אשר לכן נקרא שמו 'שר בית הזוהר', אין צורך להרחיב את הדיבור. רבינו הקדוש העיד על עצמו, כפי ששמע ממנו אחיינו וממשיך דרכו הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע, כי הוא מתלמידי התנא האלוקי רבי שמעון בן יוחאי זי"ע.



ישנו סיפור נוסף ומפעים, המוכיח גם את הקשר ההדוק שהיה לרבינו גם עם האר"י הקדוש זי"ע. סיפור זה, סיפר הרה"ק המהרי"א הנ"ל:

היה זה פעם באשמורת הבוקר של אחד מימות החורף, כאשר רבינו ישב ועסק בתורה, אך לפתע כבה הנר והתקשה להמשיך בלימודו. לפתע, הבחין כי על הארונית הסמוכה לכותל, מונח חפץ כלשהו שבוהק ומאיר את כל סביבתו כמגדלור רב עוצמה, האור התפשט והפיץ את זהרו על פני כל הבית. רבינו תהה מה פשר העניין וניגש לבדוק במה דברים אמורים. הוא הבחין, כי מדובר באבן טובה בגודל ביצה גדולה ומיד הטמינה, עד שיגיע אליו אחד ממקורביו, שהתמחה במלאכת הצורפות ויביע עליה את דעתו.



(במדבר כ, יט) והיינו, בזכות חמשת בנינו הק' ששמותיהם נרמזו בתיבת "במסלה" והם בעריש, מ'שה, ס'נדר, ל'יפא, ה'ירש, נעלה לעולם האמת.

גם אחיו הקדושים של רבינו, הללו וקלסוהו וחשפו טפח קטן מאדרת קודשו. כך כתב עליו אחיו הרה"ק רבי אלכסנדר סנדר מקאמרנא בספר זכרון דברים (דף כ"ח ע"א) "ואחי מורי הקדוש בעשר מיני קדושות מו"ה צבי זללה"ה ביאר מאמר הלז כפי תוקף קדושתו ועוצם בינתו והתפשטות דבריו עד רום שמי המעלות". כמו כן אחיו הרה"ק רבי משה מסאמבור מעיד עליו בהקדמתו לספר תפילה למשה: "לו אספר בשבחו כל הימים, לא אוכל לספר אפס קצהו. וזאת השגתי, ואשר כל השגתי בו, מאפס ותוהו נחשבו, מגודל עמקות החכמה והקדושה והפרישות והענווה אשר בו".



רבינו סיפר פעם לתלמידיו, כי הבעש"ט הקדוש, ידוע שלא רצה לרדת לעולם הזה, עד שיבטיחו לו שיהיו לו שישים גיבורים - דהיינו תלמידים - שבכוחם יוכל לפעול את הנדרש. הוסיף על כך רבינו, כי גם הוא לא רצה לרדת לעוה"ז, עד שהובטח לו גם כפי שהובטח לבעש"ט. והוסיף רבינו ואמר לאחיינו ותלמידו הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע, כי הוא אחד מתוך אותם שישים גיבורים.



לא רק למקובלים הקדמונים היה רבינו מקושר, אלא אף זכה לשמוע מסרים מעולם העליון. כך למשל הלך פעם רבינו לאחר התפילה, מבית מדרשו לביתו, כשהוא עטור בטלית ותפילין. ואז, שמע רבינו כי מכריזים למעלה: הבו יקר לדיוקנא דמלכא (זח"ב דק"ו ע"ב) - כלומר, תנו כבוד לדיוקן הקב"ה. כשהגיע לביתו, הוצרך רבינו לקחת חפץ מסוים ממקום אחד למשנהו, אך משום מה, רבינו עשה את הפעולה הזו, בלא ייחוד שמו יתברך כדרכו בקודש. והנה, שמע רבינו שוב הכרזה שאומרת: "ויי לפלניא דמריד במאריה"... אוי לפלוני שמרד במלכו. והדברים מרטיטים כל לב ומלמדים - לא רק על עבודתו הקדושה של רבינו אשר כל התנועות שעשה, גם במילי דעלמא, היו כרוכים בייחוד שמו יתברך - אלא שכאשר פעם בשגגה שכח לעשות כן, הקפידו על כך בשמים. (מפי הגה"ק רבי יוסף מאיר מספינקא זי"ע ששמע מתלמיד רבינו הרה"ק רבי שלמה מדאלינא זי"ע).

עוד העיד תלמידו הנ"ל, כי רבינו אמר על עצמו, כי אם חלילה ייטול מאכל או משקה לפיו, בלא ייחוד שמו יתברך, מוטב לו שייחנק חלילה ולא יקרה לו מאורע כזה.



ואכן, מסופר, כי בהיותו מסתופף בצל מורו ורבו הרה"ק מלובלין זי"ע, אירע פעם וה'חזוה' נכנס לבית מדרשו וקרא לעבר היושבים שם: אם יש כאן מישהו שהיה לו פעם 'נדוד' עבירה, יקום נא ויצא מכאן! כמובן שכל התלמידים נחרדו למשמע הדברים ומיהרו לצאת. וכי מי יאמר זיכתי לבכי. למרבה הפלא, רק רבינו נשאר שם לאחר המסר המטלטל ולא יצא כחבריו. כאשר נשאל רבינו על ידי החוזה 'מה ראית לנהוג באופן שונה מרעך הגדולים?' השיב: ביום הבר מצווה שלי, הלכתי לטבול בנהר הקפוא, והנה הצלחתי למצוא חור בקרח שעטף את הנהר וירדתי לטבול במים הקרירים. אולם, לא הצלחתי למצוא את הפתח בבואי לצאת מהמים. אמי שליוותה אותי אל הנהר והבחינה בדרמה, הכריזה וצעקה לריבוננו של עולם: אם בני זה, יעבור אי פעם בחייו, על עברה קלה, אפילו מדרבנן, מוטב שישאר שם ולא יצא מהמים! אך יצאו הדברים מפיה ומיד מצאתי את הפתח המבוקש! ואם זו הייתה התחייבותה של

כשהגיע הצורך, רבינו הוציא אותה ממקום מחבואה והניחה על שולחנו. כשהלה ראה אותה, נעתקה לשונו מפיו: "רבינו, אין אוצרות מלכים שיוכלו להעריך ולאמוד נכונה את ערכה המופלג של אבן כזו", טען הצורך בהתפעלות יתירה.

רבינו שידע כי מדובר במתנה שמימית ביקש לדעת, מדוע ולמה זכה בכך? רבינו התענה ממושכות על כך, עד שהודיעו לו מהשמיים, כי בידו לבחור שתי אפשרויות: החזקת האבן הטובה ברשותו ואז יזכה לעשירות מופלגת, הוא וזרעו אחריו. האפשרות הנוספת היא, שיתנו לו במקום האבן, מח (או נשמת) האר"י הקדוש! רבינו כצפוי, העדיף את ה'מדריגה' הזו וויתר על העשירות הצפויה לו. הוא שאל בחלומו, מה עליו לעשות עם האבן שברשותו ונאמר לו, ליידות אותה לכיוון השמים. רבינו מיהר להטילה החוצה כפי שנצטווה ולפתע יצאו ממנו גיצי אש עד שנעלמה מעיניו (כך מסופר בספר 'עשר קדושות', ערך הרה"ק מהרצ"ה מזידיטשוב).

מכאן המסקנה, שלא רק לרשב"י היה רבינו מקושר כעדות תלמידיו, אלא אף זכה כי נשמת האר"י תהיה ספונה בקרבו.



אודות הזכות שהייתה לרבינו לקבל תורה מפי האר"י בעצמו, סיפר תלמידו הגה"ק רבי מרדכי לעטניר זצ"ל בעל המ'מאמר מרדכי, כי פעם כאשר נמנם בחדר סמוך לחדרו של רבינו, שמע קול שמדבר עם רבינו אודות מאמר מסוים בזוהר הקדוש. אך רבי מרדכי ידע בבירור, כי אין שם אף אדם. הדבר היה לפלא בעיניו, אך הוא לא הרהיב עוז לשאול את רבינו על כך.

בשבת הקרובה, שמע רבי מרדכי את רבינו בעת סעודה שלישית, מצטט דרוש כלשהו מהזוהר והוא זיהה מיד, כי מדובר באותו דרוש שנשמע מבעד לכותל הנסרים שחצץ בין חדרו לחדר רבינו. כשסיים רבינו את דבריו, הפטיר: "כך שמעתי מפי האריז"ל..." ואז הבין רבי מרדכי, מה היה פשר הקול אותו זכה לשמוע.



רבינו סיפר פעם לתלמידיו, כי הבעש"ט הקדוש, ידוע שלא רצה לרדת לעולם הזה, עד שיבטיחו לו שיהיו לו שישים גיבורים - דהיינו תלמידים - שבכוחם יוכלו לפעול את הנדרש. הוסיף על כך רבינו, כי גם הוא לא רצה לרדת לעוה"ז, עד שהובטח לו גם כפי שהובטח לבעש"ט. והוסיף רבינו ואמר לאחינו ותלמידו הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב זי"ע, כי הוא אחד מתוך אותם שישים גיבורים.



אבנטך והבה ניסע לזידיטשויב'. בהמשך אף נוסף עוד קטע ל'ניגון' זה: "און דארט וועט מען הערן פון רבי'ן, הכל יודוך והכל ישבחוך והכל יאמרו אין קדוש כה" (ו'שם, בחצר הקודש, נשמע מפי הרבי, הכל יודוך וכו').

מאז ועד היום, הפכה נעימה זו לסמל של בית זידיטשויב וכאשר באים לתאר את אופייה ואת הלהט שלה, אומרים: 'בזידיטשויב בוערת אש'.



סיפור מופלא סיפר הרה"ח ר' הערשל קליין ז"ל מגדולי עסקני חצר הקודש בעלזא. היה זה כאשר הרה"ק מהר"א מבעלזא זי"ע כבר התגורר בתל אביב, אך בעיצומו של הקיץ - באמצע חודש תמוז - עלה לשהות בירושלים, עד לתחילת חודש חשוון. במסורת זו, נהג מהר"א עד אחרית ימיו.

כבר בשנה הראשונה למנהגו זה, ידע הרבי כי חסידי המתגוררים בתל אביב ירצו לשהות בצל קודשו בראש השנה, אך עם זאת לא רצה הרבי שבית מדרשו ברחוב אחד העם ייסגר בימים הנוראים, ולפיכך הורה שהמקום יישאר פתוח. והיה מן הצורך למצוא בעל תפילה, שיאות להתפלל לפני התיבה.

פנה מהר"א זי"ע"א להרה"ח ר' יונה קליין ז"ל (אביו של ר' הערשל) וביקש ממנו לקבל עליו את המשימה. כמובן שכשהרבי מבקש, מצייתים מיד. אולם ר' יונה התנצל ואמר לרבי, כי מכיוון שמשפחתו הסתופפה כל השנים בחצרות אדמו"רי קאסאן- שמקורה בזידיטשויב, איננו יודע להתפלל לפני התיבה, כי אם בנוסח זידיטשויב.

"מאן נישט אויס", השיב מהר"א, "מאן זיידע האט גיזאגט אז אויבן אין הימל דאווענט מען זידיטשויבער נוסח" ('זה בסדר גמור, זקני הרה"ק מהר"ש" או הרה"ק המהר"י) אמר, כי למעלה בשמים, מתפללים בנוסח זידיטשויב'. ואם הצדיקים לבית בעלזא העידו כך, הרי שכל מילה נוספת בשבח הנוסח המיוחד הזה, מיותרת.

רבינו שידע כי מדובר במתנה שמימית ביקש לדעת, מדוע ולמה זכה בכך? רבינו התענה ממושכות על כך, עד שהודיעו לו מהשמיים, כי בידו לבחור שתי אפשרויות: החזקת האבן הטובה ברשותו ואז יזכה לעשירות מופלגת, הוא וזרעו אחריו. האפשרות הנוספת היא, שיתנו לו במקום האבן, מה (או נשמת) האר"י הקדוש! רבינו כצפוי, העדיף את ה'מדריגה' הזו וזיתר על העשירות הצפויה לו. הוא שאל בחלומו, מה עליו לעשות עם האבן שברשותו ונאמר לו, ליידות אותה לכיוון השמים.

אמי, אני סמוך ובטוח שלא נפל מדבריה ארצה ולכן מילאתי את ליבי להישאר בבית המדרש.

עוד מסופר על ימי שהותו בלובלין, כי בשנתו האחרונה של החוזה, היה מאד תשוש וחלוש. במוצ"ש של חודש חשוון, רצה החוזה לקדש את הלבנה, אך העננים הקודרים שכיסו את השמים, הסתירו אותה. בצאת החוזה לקדש את הלבנה כשהוא מלווה ע"י רבינו, התבטא החוזה ואמר "כעת, היה צריך רבי הירש'לי זידיטשויבער לארגן לנו לבנה", כשהוא מלווה על ידי רבינו. רבינו החזיר את הרבי לבית המדרש והעמידו ליד החלון הראשון שנקרה בדרכם, 'נהג לכם לבנה יפה', אמר רבינו לרבו. והרבי אכן קידש את הלבנה מתוך בית המדרש וכך לא נרטב מהגשמים.

כמה פלאים נעשו כאן: לא רק עצם זריחת הירח מבעד לעננים הכבדים והגשם השוטף, אלא שהחלון שבעדו נראה הירח, היה במיקום שבו הוא לא נראה מעולם. התבטא על כך החוזה לאחר קידוש לבנה: "אם מדמים אתם שרבי הירש'לי הפך את כתלי בית המדרש כדי שהירח יבצבץ מבעד לחלון הראוי, טעות בידכם. רבי הירש'לי שידד את מערכות השמים והסיט את הירח עד לחלון האמור, כדי שלא אצטרך ללכת בחולשתי עד לחלון הרחוק".



חשיבות מיוחדת נודעת לנוסח התפילה שטבע רבינו הק', שבו נהגו להתפלל עד היום כל חצרות הקודש שלהן זיקה לזידיטשויב. נוסח זה מתאפיין במתיקות נפלאה ובהתלהבות מיוחדת, שרוממה אף את אחרוני החסידים טפחיים מעל הקרקע לעבודת השי"ת.

הנעימה המפורסמת כה השתרשה אצל החסידים, עד שכאשר היו מתארגנים לנסיעה לחצר קודשו של רבינו, היו אומרים זה לזה בנעימה זו: "אין זידיטשויב ברענט א פיייער, און קיינער קען עס נישט פארלעשן. יענקל טו זיך אן דעם גארטל, און לאמיר פארן קיין זידיטשויב" ('בזידיטשויב בוערת אש ואף אחד לא יכול לכבותה. יענקל חגור את

זכותו הק' תגן עלינו ועל כל ישראל

